

Naročnina mesečno 18 Lir, za inozemstvo 31.50 Lir - nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 65 Lir. Cek. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inzerate.

Podružnica: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje Italijanskega in tujege izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Izhaaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano.

Abbonamenti: Mese 18 Lire. Estero, mese 31.50 Lire. Edizione domenica, anno 34 Lire. Estero 65 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti, 10.349 per le inserzioni.

Filliale: Novo mesto.

SCLOVENECE

Bollettino No 972

Importanti posizioni conquistate in Tunisia

Oltre 2500 prigionieri - Il porto di Algeri e un convoglio nemico bombardato - 14 velivoli nemici abbattuti

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunica:

Ieri a sud est e a sud ovest di Tripoli sulla linea Garian-Taruna litorale si sono svolti aspri combattimenti tra le nostre motorizzate e quelle nemiche.

Cacciatori italiani intercettati una numerosa formazione di caccia avversari, ne abbatterono due, colonne nemiche in movimento venivano pure bombardate e mitragliate.

In Tunisia l'ulteriore sviluppo delle operazioni dei giorni precedenti ha portato alla conquista di altre importanti posizioni.

Il totale dei prigionieri è salito a oltre 2500. Un bimotore è stato abbattuto presso Gabes da una squadra di motomitraglieri: tre uomini dell'equipaggio risultano catturati.

Le attrezzature portuali di Algeri e un convoglio, che navigava lungo le coste algerine hanno subito l'attacco di nostri bombardieri: un piroscafo del convoglio è stato colpito. Cacciatori germanici in ripetuti scontri con l'aviazione avversaria abbatterono quattro apparecchi.

Incurioni su Licata, Porto Empedocle, Gela e Castelvetro non causarono danni: quattro aerei sono stati abbattuti, uno in ciascuna località (due precipitati in mare, uno caduto in fiamme presso Giacomia e un quarto fra Gela e Piazza Armerina).

Nella giornata dei venti aeroplani nemici hanno pure mitragliato la stazione di Ispica (Ragusa) ed un treno merci ivi in sosta cagionando un morto e quattro feriti tra la popolazione.

Nostrì cacciatori partiti su allarme intercettavano formazioni di bombardieri scortati abbattendo un bombardiere e un caccia.

I cannoni contraceri di nostre piccole unità navali hanno abbattuto in fiamme un altro apparecchio nemico nei pressi di Pantelleria.

Dalle operazioni della giornata cinque nostri velivoli non hanno fatto ritorno.

Važne postojanke zasedene v Tunisu

Nad 2500 ujetnikov — Bombardirano je bilo alžirsko pristanišče ter sovražna ladijska spremljava 14 sovražnih letal sestreljenih

Vojno poročilo št. 972

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Včeraj so se razvijali ostri boji med našimi in sovražnimi oklepni oddelki jugovzhodno ter južnozahodno od Tripolisa na obalni črti Garian-Taruna.

Italijanski lovci so prestregli sovražno skupino nasprotnih lovcev ter dva sestrelili, prav tako pa so bombardirali in obstreljevali sovražne premikajoče se kolone.

V Tunisu so se nadaljevali nastopi prejšnjih dni, ki so dovedli do zasedbe novih važnih postojank.

Celotno število ujetnikov je naraslo na preko 2500.

Pri Gabesu je skupina motoriziranih strojníc sestrelila en dvomotorni; trije člani posadke so bili ujeti.

Naši bombniki so izvedli hiter napad na pristanišče naprave v Alžiru ter na spremljavo, ki je plula ob alžirski obali; en parnik iz spremljave je bil zadet. Nemški lovci so v ponov-

nih spopadih z nasprotnim letalstvom sestrelili 4 stroje.

Napadi na Licato, pristanišče Empedocle, Gela in Castelvetro niso naredili škode; 4 letala so bila sestreljena in sicer po eno v vsakem kraju (dve sta treščili v morje, eno je v plamenih treščilo na tla pri Giacomiji in četrto med Gelo ter med Piazza Armerina).

20. januarja so sovražna letala tudi obstreljevala postajo Ispica (Ragusa) in tovorni vlak, ki se je nahajal tam; med prebivalstvom je bil eden mrtvev in 4 ranjeni.

Naši lovci, ki so se ob alarmu dvignili, so prestregli skupine bombnikov v spremstvu lovskih letal ter so sestrelili en bombnik in eno lovsko letalo.

Protiletalski topovi naših majhnih pomorskih enot so sestrelili še en sovražni stroj blizu Pantellerije.

Pet naših letal se ni vrnilo iz dnevnih nastopov.

Pomen novih sporazumov trojne zveze

Rim, 22. januarja. AS. Ob podpisu italijansko-japonskega gospodarskega sporazuma je japonski zunanji minister takole brzojavil grofu Ciano:

»Ekselenca Galeazzo Ciano, zunanji minister — Rim.

Zelo dobro znamenje za naša naroda je včerajšnji podpis gospodarskega sporazuma med Japonsko in Italijo. S to pogodbo se bodo gospodarski odnosi med obema državama še bolj ojačili in vse gospodarske sile velikih prostorov v veliki vzhodni Aziji in v Evropi se bodo strnile za nadaljevanje skupne vojne. To nam dovoljuje, da prav nič ne dvomimo o tem, da bo končna zmaga na strani onih držav. Ob podpisu pričujočega sporazuma vam želim Ekselenca, sporočiti najgloblja svoja čustva ter svoje čestitke, ponavljajoč svoj sklep, da bomo v znamenju vedno tesnejšega sodelovanja skupaj korakali proti skupnemu cilju. Masajuki Tani.

Grof Ciano je brzojavil takole:

»Ekselenca Masajuki Tani, zunanji minister — Tokio.

Gospodarski sporazum med Italijo in Japonsko, ki smo ga podpisali danes v Rimu, odpira nova pota in nove možnosti vedno tesnejšemu sodelovanju med našima narodoma. Daje trdne in zanesljive temelje italijanski in japonski delavnosti, izmenjavi in prizadevanju za zdaj in za bodoče, ko bomo skupaj z zaveznico Nemčijo začeli z velikim delom za obnovitev Evrope in velike vzhodne Azije. Fašistovska vlada želi po-

meni poslati ob tej priliki vaš vladni in Vam, Ekselenca, svoj pozdrav in svoja voščila. Ciano.

Rim, 22. januarja. AS. Japonski odpravnik poslov v Rimu Kase, ki je včeraj podpisal italijansko-japonski sporazum, je dal listu »Tribuna« naslednjo izjavo:

Sporazum med Italijo in Japonsko, podpisan včeraj, je treba smatrati kot razvoj italijansko-japonskih odnosov na gospodarskem področju v duhu pogodbe o trojni zvezi. Ta sporazum še jasneje kaže neomajni sklep treh narodov, voditi skupno vojno z vsemi gospodarskimi silami. Ko se bosta neznanosko razvita tehnika ter osebna in industrijska izdelovalna sila Evrope in pa ogromne zaloge surovin v veliki vzhodni Aziji vzajemno izpolnjevale, kar bo uspeh tega sporazuma, se bo bedno podrla nadoblast Angležev in Amerikancev, ki je vladala svetu toliko stoletij, in cilji trojne zveze glede ustvaritve novega reda na zahodu in na vzhodu se bodo še bolj prijemljivo uresničili. V tem smislu želim sporazumu kar najboljši razvoj.

Berlin, 22. jan. AS. Ob priliki podpisa gospodarskega sporazuma med Nemčijo in Japonsko, je poslal japonski zunanji minister nemškemu zunanjemu ministru priručno brzojavko. Von Ribbentrop je v odgovoru poudaril, da

Sovjeti so 20 let pripravljali napad na Evropo

Berlin, 22. jan. AS. Ves nemški tisk se bavi danes zjutraj na naslovnih straneh s pomembnim priznanjem ameriškega časnika Gräbnerja, moskovskega dopisnika anglosaških dnevnikov, v članku, objavljenem v »Daily Mailu«.

Ameriški časniki, ki ga nihče ne more sumiti simpatiziranja z osnimi silami, pripoveduje, da je sam bil priča metod in sistemov moskovske vlade, s katerimi je končala svoj ogromni oboroževalni načrt in trdi: »Dobesedno: 20 let zapovrstjo je boljševizem zatiral, da je ljudstvo Sovjetske zveze podvrženo nepopisni nevarnosti in to ljudstvo je moralo v resnici prenašati nedopovedljive žrtve, dočim so se odgovorni boljševiški voditelji oboroževali za vojno. To je priznal časniki iz Moskve pod naslovom: »Kaj se dogaja v Sovjetski Zvezi«, kjer brez vsakega elepmišanja dokazuje, kako se je Sovjetska zveza 20 let pripravljala za vojno proti Evropi. »Völkischer Beobachter« pripominja v svojem komentarju, da so sile evropskega reda v zadnji minuti odkrile to grožnjo nevarnost za celino. List nadaljuje: Srdilost brez primere, s katero se danes razvija borba na vzhodnem bojišču,

dokazuje svojočasno mnenje o snih političnih krogov o grožnji boljševiški nevarnosti. Čeprav so boljševiki utrpli nešteto velike težave vojaške poraze, vendar boljševiško poveljstvo še nadalje pošilja na bojišče v ključno nove človeške žrtve in novo ogromno vojno gradivo, da bi izboljšalo strateško-politični položaj, ki je postal nevarnejši zlasti po izgubi življenjsko važnih pokrajin za Sovjetsko zvezo. V tej borbi, v kateri boljševiki igrajo za vse, nadaljuje nemški list, se je jasno pokazalo, kako etrahotno vojaško moč je nagrmadil Stalin v 20 letih, da bi z njo podprl boljševiško mišljenje v svetovni revoluciji. Dvajset let — piše »Deutsche Allgemeine Zeitung« — so kremenjski voditelji delali ter tajno pripravljali izdajstvo ter napad na evropske narode. Čakali so samo na ugoden trenutek za izvedbo tega zločina. »Börsen Zeitung« navaja še nekatere druge stavke ameriškega časnika Gräbnerja, iz katerih je jasno razvidna politična igra Moskve v zadnjih dveh desetletjih, ko se je pod belo masko »miroljubne Rusije« in na račun narodnega blagostanja skrivalo divje obličje napadalčev.

Strah pred osnimi podmornicami

Lisbona, 22. jan. AS. Načelnik vojaškega vzhajingtonskega poročevalskega urada Elmer Davis je izjavil, da so postali napadi osnih podmornic zadnji mesec silovitejši in pogostejši. Poudaril je veliko nevarnost, grožnjo od nemških podmornic in dejal, da so nemške podmornice došle na Atlantskem morju potopile v januarju več zaveznških ladij, kakor v prvih dneh decembra. Pripomnil je, da je nevarnost podmornic zelo resna. Admiral sir Percy Noble, načelnik angleškega

mornariškega zastopstva v Washingtonu pa je izjavil: »Podmorniška nevarnost je skrajno težka in jo je treba odpraviti, če nečemo zgubiti vojne. Tudi angleški poslanik v Združenih državah lord Halifax je davi pri nekem govoru opozarjal Amerikance, naj grade trgovske ladje, da bodo nadomestile od osnih podmornic potopljeno brodogrje. Halifax je zaključil svoj govor z izjavo, da je osebno prepričan, da podmorniška vojna lahko dovede do zmage osnih sil.

»Dokazila o nasprotnikovih bedastocah«

Rim, 22. jan. AS. Današnji »dokaz o nasprotnikovih bedastocah« pravi London: »News Chronicle« prinaša dne 22. decembra članek z naslovom »Nacisti in Italijani se bore med seboj v Grčiji«, ter si da poročati iz Carigrada, kako potniki, ki prihajajo iz Aten, poročajo o naraščajočem sovražstvu med Nemci in Italijani v Grčiji. V Atenah so bili pred nedavnim celo mnogi spori in boji, ko so nekateri nemški vojaki napadli Ita-

lijane in vpili: »Albanija«, Italijani pa so odgovorili z vzklikom: »Rusija«. Veliko število nemških ter italijanskih vojakov je bilo v teh borbah težko ranjenih in zdaj vlada ostro nasprotstvo med dvema osemna zaveznikoma.

Argentina ostane nevtralna

Buenos Aires, 22. jan. AS. V odgovoru na vprašanje o prekinitvi diplomatskih zvez med republiko Čile in osnimi državami je izjavil predsednik argentinske republike Castillo, da je bil o tej prekinitvi obveščen od svojega zunanje ministra, da pa k temu nima ničesar pripomniti, ker se stališče Argentine ne bo spremenilo.

Dokaz za trenje med Mosko in Londonom

Lisbona, 22. jan. AS. Nov dokaz za stalno trenje med londonsko in moskovsko vlado je dejstvo, da med različnimi partizanskimi tolpmi, ki se nastopajo po gorah bivše Jugoslavije ter med onimi, ki so pod poveljstvom polkovnika Mihajloviča, katerega podpirajo Angleži, ni moglo priti do sporazuma. Sporazum med njimi je nemogoč, ker se smatrajo za sovražne in se med seboj krvavo bijejo. Vse to naravno vzbuja globoko nezadovoljstvo v londonskih krogih, toda Moskva je popolnoma nedostopna in vkljub angleškim poskusom ne mara ukazati pod svojim vodstvom naha-jajočim se partizanskim tolpm, da bi se podredile Mihajloviču, ali da bi vsaj sodelovale z njim.

Nove sovjetske izgube na jugu

Nemška skupina pri Stalingradu se junaško drži - Sovjeti so tudi včeraj zgubili veliko število tankov - Nad Nemčijo sestreljenih 9 angleških letal

Hitlerjev glavni stan, 22. jan. Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na južnem odseku vzhodnega bojišča so nemške čete z velikimi izgubami za Sovjete odbile sovražnika, ki je na celih frontah nastopil k prodoru in se vrglo sovražnika na mnogih mestih v protinapadu nazaj. Neka oklepna divizija je pri tem z odločnim prodorom razbila močan sovražni pehotni oddelek.

V vzhodnem Kavkazu so se nemške čete v okviru premakljivega bojevanja po načrtu odmaknile od sovražnika.

Od sovražnika tesno obkoljena in močnemu pritisku trdovratno se upirajoča nemška bojna skupina v Stalingradu, je morala tudi včeraj prestat hude boje proti Sovjetom, ki so napadali z daleč nadmočnimi silami. Kljub junaški obrambi niso branitelji Stalingrada mogli preprečiti nekega prodora z zapada, kar je prisililo k umaknitvi lastnih postojank za nekaj kilometrov.

V velikem donskem kolenu in ob srednjem toku Dona se nadaljujejo ostri in menjajoči se boji.

Krajnjeni sovražni vdori na srednjem odseku vzhodnega bojišča in jugovzhodno od Ilmskega jezera so se izjalovili.

Pri Velikih Lukih je bilo uničenih 18 sovjetskih oklepnih voz.

Južno od Ladoškega jezera so se razbili močni sovjetski napadi ob odločnem odporu naših čet. Sovražnik je zgubil tukaj 14 oklepnih vozil.

V Severni Afriki sta bila po uničenju za vojno važnih naprav izpraznjena Misurata in Homs. Sovražnikove sile, ki so prodrele za našimi oddelki, so utrpele hude izgube.

V Tunisu so se uspešno nadaljevali lastni napadi, pri čemer je bilo zajetih mnogo sovražnih oporišč in popolnoma uničene nekatere sovražne skupine. Nemški lovci so napadali z uspehom že-

Španska »Rdeča knjiga«

Madrid, 22. jan. AS. Španski zunanji minister je napovedal objavo »Rdeče knjige« z dokumenti o iberiskem bloku in s smernicami španske ter portugalske zunanje politike, sprejetimi pri zadnjem obisku španskega zunanje ministra Jordana v Lisbni. Knjiga vsebuje šest govorov predsednikov republike, vlade in narodne skupščine na Portugalskem ter govor španskega zunanje ministra. Ima tudi predgovor, v katerem je rečeno, da je morala Španija zaradi dekadence, ki jo je izzval liberalni režim, urediti v prvi vrsti zunanja vprašanja in Francu gre zasluga, da se je tega zavedal ter da je začel s politiko iskrenega prijateljstva ter sodelovanja s Portugalsko. Ta sporazum med obema iberiskima narodoma je pospešila sedanja vojna.

Čilska vlada je podlegla Roosveltu

Berlin, 22. jan. AS. V zvezi s pretrganjem diplomatskih zvez čilske vlade z osnimi državami, piše sodelavec nemške uradne poročevalske agencije: Pritisk, ki so ga izvajale Združene države proti republikama Čile in Argentina, in so ga še okrepile zadnje Sumner Wellesove grožnje, je končno včeraj rodil svoj uspeh, ker so nekateri čilski politikanti, kakor na primer notranji minister Morales, podlegli spletkam washingtonske politike. Končno je čilska vlada kapitulirala pred vlado Združenih držav. Kakor je znano, temelje čilske koristi bistveno na trgovini z Evropo, kakor tudi duhovni in kulturni odnosi vežejo to deželo

Obisk v pritličju domače hiše — pri naših raznašalcih

Tiskarne, kjer tiskajo knjige, časopise, revije, ilustracije in ne vem kaj še vse, spadajo vsekakor med najbolj zanimiva podjetja. Zanimiv je potek vsakega drobnega dela od trenutka, ko se misel porodi v uredniški glavi, ko jo napiše, odda v tiskalnice, ko gre skozi roke korektorja, meterja (lomilca lista) in tako naprej vse do rotopa, ko veliki tiskarski stroji požirajo orjaške omote papirja in pošiljajo po tekočem traku tja v pritličje tiskarne ozko tekočo reko dnevnika. Takrat se uredniki in stavci oddahnejo, novo delo pa se začne za »ekspedite«, kakor pravijo oddelku, ki razpošilja list v svet.

Takrat je v pritličju posebno živahno. Raznašalci in kolporterji prihajajo v prostorno sobo in nestrno čakajo na svoje delo. Potem hite na ulico, raznašajo in prodajajo. Nekateri so hitri in glasni, to so zlasti mlajši, starejši pa zaostajajo za njimi in z enakomernim glasom ponavljajo naslov svojega dnevnika. Konkurenca je precej huda in tudi v tem poklicu se lažje uveljavljajo mladi, spretni in podjetni ljudje. Tako je vsak dan, vsak večer.

Posebno markantna osebnost med razpošiljalci časopisov je stari Kastelic. Kdo ga ne pozna. Majhen mož je to, poleti in pozimi je ogrnjen s pelerinom in prenaša s seboj poleg časopisov tudi neko torbo, za katero nikdo ne ve, kaj je v njej. Življenje ga je utrudilo, njegov korak je počasn, njegov glas slaboten. Samo majhen šop časopisov vzame v ekspeditu. Seveda nosi tudi druge liste. Ko je bil še mlajši, je prehodil vsak dan dolgo pot od St. Vida, Tacna in Gamelnj. Pri »Slepem Janezu« se je ustavil in tam so mu dali kosilo.

Ljudje imajo starega Kastelica radi. Marsikdo kupi časopis samo od njega, ne glede na to, če pride prvi ali ne. Ko je zagledal nekoč svojega rednega odjemalca s časopisom v roki, ga je hudo zabolelo. In dober gospod je kupil še enega... Nekoč sem ga videl v pritličju tiskarne že v zgodnji popoldanski uri. Tam je sedel na toplem in dremal. Svojo dnevno dolžnost je že opravil in sedaj je čakal na večerni list. So pa med kolporterji tudi taki, ki se jim zelo muči. Potrudijo se, da so pravočasno v tiskarni in potem se začne dirka po cestah. Podjetnejši med njimi vzamejo kar 100 izvodov, drugi spet samo polovico ali še manj. Njih imena so zapisana na veliki šolski tabli, kjer

Gino Gorini: Klavirski koncert

Malokdaj imamo priliko slišati tako nadarjenega umetnika kot je klavirski virtuoz Gino Gorini, ki je v terek odigral svoj koncert v veliki filharmonični dvorani. O dovršeni tehnični končarnta tukaj ploh ne govorim, saj zani, se zdi, tehnični problemi sploh ne obstojajo. Tu imamo pred seboj samo še čisto umetnost, ki se preliva, odmaknjen vsaki materiji in vsemu pozemeljskemu, kot neviden fluid v srce slehernega poslušalca. Tež skrivnostni sili se umakne vsako razglabljanje, ocenjevanje in primerjanje. Gorini je že zdaj, ko na pogled sodeč, še ni dosegel dobe, ko so človeške ustvarjalne in poustvarjalne sile na vrhuncu, umetnik, ki se je povzpeli prav v prve vrste klavirskih virtuozov. Njegovo ime, ki smo ga vsaj pri nas slišali prvič, bo v glasbenem svetu gotovo še močno odmevalo.

Na zanimivem in bogatem sporedu smo slišali na prvem mestu tri Scarlattijeve sonate. Kot mnogi veliki umetniki, ki so zarezali s svojimi značilnimi skladbami močne brazde v njivo glasbene kulture, zahteva tudi Scarlatti posebne interpretacije, ki mora biti deloma že prirojena ali vsaj po dolgi vaji privzgojena. Tudi to je važno: čim bližji mu je kdo po svojem poreklu, s tem večjo popolnostjo se mu bo o interpretaciji približal. Gorini jo je zadel prav izvrstno. — Veliki Bachov preludij in fuga v es-duru je skladba, ki jo pogosto slišimo na orgelskih koncertih, prav tako pa tudi na klavirskih, za katere ju je priredil Bussoni. Večina mest je tudi v klavirski priredbi prav dobro podanih; na več mestih pa, kjer je mogoče le v orglah z mnogimi registri pritirati do viška glasbeno in dinamično silo, izrazna moč klavirja odnehuje. Vendar je Goriniju tudi na teh mestih klavir zvenel skoraj orgelsko. — Tudi Brahmsovo balado v h-molu op. 10, št. 3 je Gorini podal z vsemi značilnostmi, lastnimi skladatelju, ki mu je bilo razumsko in oblikovno snovanje bolj pri srcu kot razkazovanje čustvenosti. — Isto velja za obe Debussyjevi skladbi, v katerih je v prvi močno podčrtana barvitost, v drugi prirodni ritim. — V svojo sonato, ki ji je bil sam gotovo najboljši interpret, je avtor natrosil vse polno tehničnih težkoč, katerih izvedljivost je gotovo meril po svojem znanju. Po glasbeni strani je skladatelj blizu sodobnemu izrazu brez pretiranih skrajnosti, kar velja tudi za oba Casellova rčerikera na ime Bach. Spored je zaključila Chopinova fantazija op. 49, ker je koncertant znova lahko razvil pred nami svoje tehnično znanje, združeno s čustveno poglavljenostjo. Izven sporeda je umetnik dodal še dve skladbi.

Gorinijev koncert je bil v vsakem oziru prireditel, na katero bomo vedno z veseljem mislili. M. T.

Iz vzrokov vojne nastaja orožje miru

POT POLITICNE MOČI PETROLEJA

Petrolej — sredstvo moči.

(Deterding in zmaga proizvodnje nad razdelitvijo.)

Čudovita kariera Wilhelma Augusta Heinricha Deterdinga, viteza reda angleškega imperija, pot, ki ga je vodila iz malega bančnega urada na krmilo največjega petrolejskega trusta, je bila že ponovno opisana. Deterding ni bil nikak petrolejski monarh, kakor je bil Rockefeller. Bil je samo uradnik, ki je moral polagati račune svojemu nadzornemu svetu in žigar zasebno premoženje je znašalo samo tretjino odstotka kapitala družbe, ki jo je vodil. Deterding kot uradnik je premagal Rockefellerja, ki je delal vedno samo zase in za svoje otroke, čeprav je osebo ob tej zmagi zaslužil veliko manj kot nasprotniki ob porazu. Deterding kakor tudi John baron Cadman of Silverdale, predsednik Anglo-Iranian Oil Company, ki je predaval na univerzi v Birminghamu 12 let, se je poglabil v tehnologijo in probleme petrolejske industrije, preden je postal gospodar angleškega vladnega petrolejskega trusta, Cadmanovo kakor Deterdingovo življenje dokazuje stavek, da samo berač sanja o stvarih, ki jih je mogoče kupiti z denarjem. Kako more človek razdati milijon za to, da si privoščijo nekaj veselja v življenju, to si je lahko predstavljati. Toda, deset milijonov, sto, tisoč milijonov? Pri teh ogromnih vsotah ne gre nikdar za to, kaj si za ta denar lahko kupimo, ampak gre vedno samo za moč, ki jo ta vsota nudi. Moč pa utegne država veliko bolj razdeliti kakor denar, kajti vrednost denarja je odvisna od države. In le država more moč napeljati v pravi tir. Deterding izvira iz stare nizozemske družine, ki si je prislužila v Leyden nekaj premoženja s prodajo tulpa, pa je potem to pre-



moženje v Indiji in južni Afriki spet izgubila. Rojen je bil leta 1866 kot sin kapitana dolge vožnje. Obiskoval je le tri razrede srednje šole, naker je bil od leta 1884 učenec v banki Tweentsche in Amsterdamu. Šest let mu je bilo, ko je izgubil očeta. Deterding si je moral sam poiskati zasluzka in kruha in je zaslužil 30 mark dnevno.

Leta 1888 je bil Deterding pri neki preizkušnji prvi med 200 udeleženci. Vstopil je v nizozemsko trgovsko podjetje Maatschappij in prišel kmalu v Indijo kot knjigovodja podjetja. Končno je prevzel mesto vodje podružnice v Medanu z mesečno plačo 300 mark. Tam je spoznal moža, ki mu je pripravil pot do svetovne moči. Bil je to dr. I. B. Avgust Kessler, vodja Royal Dutch, leta 1890 ustanovljene petrolejske družbe »Koninklijke Nederlandsche Petroleummaatschappij«, ki je prav tedaj prišla izkoriščati petrolejske vrelce Langkata na Sumatri.

Ta petrolejska polja so bila izdatna, manjkalo je le denarja. Delničarji so na viden način stresali jezo na ravnatelja, ker jim ni mogel izplačati dividend. »Belic uradniki so morali večkrat čakati na plačo, da so jo lahko dobili »rjavit. Vse žrpalne in vrtilne naprave so prišle iz Amerike, prav tako tudi specialisti in večkrat ni bilo denarja niti za carino niti za prevozino.

Poleg vsega tega pa je bil Kessler že star in bolan. Bal se je umreti, preden bi ne bil njegov sin spoznal prevzeti vodstvo in upravo družbe. Iskal mu je oskrbnika. Spoznal je — kar so pozneje moške od Standarda Oil odkrito priznali — da je Deterding eden izmed najbolj zmognih svoje dobe in je vnaprej slutil, kar je ob njegovi smrti v mesecu februarju 1939 brzojavil Walter Clark Teagle, predsednik Standard Oil in Deterdingov najbolj nevarni protigigantec: »Sir Henry Deterding je bil v zadnjih dvajsetih letih najbolj pomembna osebnost v petrolejski industriji. Bil je svetovno razgledan mož in velik organizator. Bil je neumoren in pogumen ter ni poznal kompromisov v stvarih, o katerih je bil prepričan, da ima prav. Kessler je zaupal v mladega Deterdinga katerega so njegovi prijatelji takrat imenovali fantasta in sanjača. Leta 1896 mu je izročil

Kessler važno mesto v podjetju. V svoji oporoki pa ga je določil, da upravlja premoženje mladega dediča.

Leta 1900 je umrl B. A. Kessler, leta 1901 je postal Deterding ravnatelj; naslednje leto pa je glavni ravnatelj petrolejskega podjetja Royal Dutch. Takrat mu je bilo 36 let, Rockefellerju pa 63. Deterding je veroval v svojo zvezdo, veroval je v bodočnost petroleja kakor Rockefeller. Toda, spoznal je, da je glavno produkcija. Zato ni prišel z organizacijo prodaje, ampak z organizacijo petrolejskih vrelcev. Tik pred smrtjo se je Kesslerju še posrečilo, da je po strašno dolgih pogajanjih dosegel v Amsterdamu 500.000 goldinarjev novega kapitala. S tem denarjem je vrtil nove vrelce, ki so v kratkem postali najbogatejši v Aziji. Deterding je že leta 1900 uresničil organizacijo prodaje vseh vzhodnoazijskih producentov petroleja, leta 1901 so se tej organizaciji pridružili Rusi in Shell Transport & Trading Company.

Ta azijska petrolejska družba je spravila na plan Rockefellerja. Že dolgo ni bil zadovoljen samo z ameriškim trgov; Standard Oil je dobila z bojem za cene vpliv v Evropi, Indiji in na Kitajskem in tako je bilo treba zdaj vendarle poizkusiti odkupiti tudi Deterdinga, tega novega in nevarnega konkurenta. Ko so zvedeli delničarji družbe Royal Dutch o teh namerah Američanov, so bili prepričani, da so potolčeni in se jim je zdel vsak boj proti Rockefellerju brezup. Toda stari Kessler je zaprosil v testamentu nadzorni svet, naj da Deterdingu v vsakem pogledu proste roke in Deterding še malo ni mislil na prodajo. Postavil se je po robu. On, ki je vodil petrolejsko družbo, ki je bila v primeri z ruskimi in ameriškim neznatna, ki je imela vsega skupaj 5 milijonov dolarjev aktiva proti takratnim 900 milijonom Standard družbe, je začel boj na življenje in smrt.

Preden je javno napadel Rockefellerja, je Deterding poiskal vso-povsod zaveznike in si zagotovil pomoč Marca Samueia, Marcus Samuel?

Gospodarstvo

Položaj osebja z bivših jugoslovanskih ladij v Italiji. V rimskem »Uradnem listu« je izšel zakonski dekret o uporabi določil o pomorskem osebju in zavarovanju osebja, vkrcanega na bivših jugoslovanskih ladjah sedaj pod zastavo. Objavljeni Zakon predvideva med drugim tudi razširjenje italijanskega socialnega zavarovanja na to osebje in bo to zavarovanje izvajala Adriatska pomorska blagajna s sedežem v Triesteju.

Ukinitev zavoda za pospeševanje obrti v Triesteju, Goriziji itd. V rimskem »Uradnem listu« je izšel zakonski dekret, po katerem se ukinito zavodi za pospeševanje obrti in male industrije v Triesteju, Goriziji, Bolzanu in Trentu. Njih delokrog prevzame Narodna laištična ustanova za obrt in malo industrijo (ENFAPI), ki prevzame tudi premoženje omenjenih zavodov.

Italijanskobolgarski in italijanskobolgarski blagovni promet. Z veljavnostjo od 1. januarja 1943 dalje so razveljavljena prejšnja določila o blagovnem prometu Italija-Srbija in Italija-Bolgarija ter nadomeščena z novimi; tozadevne informacije daje urad za trgovinsko izmenjavo z inozemstvom.

Italijanskobolgarski promet. Solijskemu sobranju je bil predložen nedavno zakonski načrt o ustanovitvi Italijanskobolgarske prometne družbe. Ustanovitev te družbe temelji na nedavnih sporazumih med Italijo in Bolgarijo, ki nameravajo ustvariti cestno zvezo med adrijskim morjem in Bolgarijo. Družba, ki bo skrbela za to, se imenuje Balkanska prevozna družba in ima sedež v Rimu. Glavnica znaša 8 milij. lir, kar odgovarja 40 milij. levov. Polovico te glavnice prispevata vsaka od obeh vlad ali pa družbi: Italijanska družba »Adriatica« 20 milij. levov in bolgarska družba »Splošna prevozna bolgarska družba 20 milij. levov. Upravi svet nove družbe tvori 14 oseb, 7 Italijanov in 7 Bolgarov. Trajanje družbe je predvideno na 6 let. Nova družba bo zgradila cestno zvezo: Bar-Skopje-Sofija-Ružuk in nazaj. Da bo lahko bolgarska družba podpisala potrebno glavnico 20 milij. levov, je Bolgarska kreditna banka v Sofiji tej družbi odobrila srednjeročen kredit 20 milij. levov z zapadlostjo leta 1949.

Davek na vojne dobičke na Hrvaškem. Te dni je bil uveljavljen na Hrvaškem zakon o vojnih dobičkih, ki predvideva kot podlago presežek osnovne pridobitine oz. družbenega davka leta 1940 in 1941 napram osnovni pridobitini leta 1939. Davek znaša 10, 25, 40 ali 60 % tega presežka. Vendar pa davek ne sme presegati 80 % osnovne podlage za pridobitino, oz. družbeni davek.

Prodaja tekstilij na Hrvaškem. — Kot smo že svoječasno poročali, je bila tudi na Hrvaškem z dnem 1. januarja 1943 uvedena oblačilna nakaznica, kakor jo poznajo skoraj vse evropske države. Sedaj pa poročajo iz Zagreba, da je trgovski minister z dnem 15. januarja prepovedal vsako prodajo tekstilij na točke in je s tem praktično prodaja tekstilij ustavljena.

Nova ureditev zavarovalstva na Hrvaškem. Na Hrvaškem izgube zavarovalnice, ki imajo sedež izven Hrvaške, dovoljenje za delovanje, če nimajo podružnic, ki so bile ustanovljene po za-

Nagrada dvojčkom

Visoki komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakonca Cadonici Francu in Mariji Žilje, občina Vinica, ob priliki rojstva dvojčkov, nagrado v znesku 600 lir.

Sestanek vseučiliške organizacije

Ljubljana, 22. januarja.

V sredo je bil v salonu vseučiliške knjižnice prvi splošni sestanek akademikov, vpisanih v vseučiliško organizacijo v Ljubljani. Sestanku je predsedoval zaupnik ing. Peter Carra, ki je govoril članom organizacije in opisal izvršeno delo organizacije v njenem prvem delovnem letu. Ko je na kratko orisal položaj na vseučiliški pred italijansko zasedbo, je naglasil uspehe, dosežene v prvem letu delovanja vseučiliške organizacije v Ljubljani ter je pozval navzoče, naj se vsi aktivno udeležujejo organizacijskega dela. Nato je bil sestavljen obširen program za delo v tekočem letu z namenom, da se dosežejo na vseh poljih določeni cilji. Na sestanku so nekateri slovenski vseučilišniki povzeli besedo ter prosili pojasnil ali pa izrazili svoje mnenje. Zborovanju je prisostvovalo več kakor 230 akademikov.

Izredni občinski komisar v Semiču

Redna občinska uprava v Semiču je bila razpuščena. Za izrednega občinskega komisarja je imenovan fašist Herman Callegaris.

konskih predpisih. Posle teh zavarovalnic, prevzamejo v roku 3 mesecev one zavarovalnice, ki jih bo v ta namen pooblastilo finančno ministrstvo. Zavarovalnice s sedežem v inozemstvu, ki imajo podružnice na Hrvaškem na osnovi pravne podlage, morajo zaprositi finančno ministrstvo v 14 dneh za dovoljenje če smejo sploh še naprej poslovati.

Delniške družbe v Bolgariji. Najmanjša glavnica delniških družb v Bolgariji mora znašati 1.5 milij. levov, dočim je za delnico predpisana najmanjša imenska vrednost v znesku 1000 levov.

Nemška bolniška blagajna v Belgradu. — Nemški delovni minister je za izvedbo zakonov o socialnem zavarovanju v zasedenih ozemljih ustanovil nemško bolniško blagajno v Belgradu.

Anglija mora likvidirati svoje terjatve. Že v jeseni leta 1941 je morala angleška vlada odkupiti od lastnikov za 40 milij. funtov raznih južnoafriških posojil, ki jih je vrnila južnoafriška vlada. Sedaj pa bo južna Afrika vrnila sploh vse svoje dolgeve Angliji, tako, da slednja ne bo imela v južni Afriki nobenih finančnih terjatev več.

Zlato v Zedinjenih državah. Konec leta 1938 so znašale zlate rezerve severnoameriških Zedinjenih držav 14.5 milijarde dolarjev, do konca leta 1939 so narasle na 17.6, do konca 1940 na 22 milijard, nato pa je dotok postal počasnejši. kajti s koncem leta 1941 je znašal zlati zaklad 22.7, s koncem lanskega leta pa 22.8 milijard dolarjev. Seveda je vse to zlato sterilizirano.

Statistika strokovnih nadaljevalnih šol in občasnih strokovnih tečajev za šolsko leto 1939/40 in 1940/41

3. Občasni strokovni tečaji.

Tek. št.	Podeželske šole	1939/40										1940/41									
		Število učencev konc. šol. leta					Število učiteljev					Število učencev konc. šol. leta					Število učiteljev				
		Obč. oddelek		Strokovni oddelek		Skupaj	Obč. oddelek		Strokovni oddelek		Skupaj	Obč. oddelek		Strokovni oddelek		Skupaj	Obč. oddelek		Strokovni oddelek		Skupaj
		m.	ž.	m.	ž.		m.	ž.	m.	ž.		m.	ž.	m.	ž.		m.	ž.	m.	ž.	
1	Cerknica	15	4	19	—	—	15	4	19	3	—	—	—	—	—	3	14	7	21	—	—
2	Crnomelj	21	8	29	27	4	31	48	12	60	5	—	—	—	—	5	15	8	23	20	10
3	Dolenji Logatec	19	2	21	18	7	25	37	9	46	2	—	—	—	—	2	14	1	15	17	2
4	Horjul	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	Metlika	23	2	25	19	6	25	42	8	50	3	—	—	—	—	3	15	10	25	26	2
6	Rakek	11	13	24	—	—	11	13	24	1	—	—	—	—	—	1	15	8	23	—	—
7	Stična	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	St. Jernej na Dolenjskem	35	8	43	—	—	35	8	43	2	—	—	—	—	—	2	54	—	54	—	—
9	Toplice pri Novem mestu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Velike Lašče	37	—	37	—	—	37	—	37	1	—	—	—	—	—	1	25	11	36	—	—
11	Videm-Dobrepolje	26	—	26	—	—	26	—	26	1	—	—	—	—	—	1	18	10	28	—	—
Skupaj		187	37	224	64	17	81	251	54	305	18	—	6	1	—	25	247	71	318	63	14

Statistična pregledna sumarična tabela.

Tek. št.	Značaj šole	Šolsko leto 1939/40										Šolsko leto 1940/41									
		Število šol		Število razr.		Število učencev		Število učiteljev		Mojstri		Število šol		Število razr.		Število učencev		Število učiteljev		Mojstri	
		m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.	m.	ž.
		m.		m.		m.		m.		m.		m.		m.		m.		m.		m.	
1	Specialne strokovne nadaljevalne šole	8	70	1243	594	1837	93	14	8	13	1	9	79	1205	587	1792	85	15	9	15	—
2	Strokovne nadaljevalne šole	5	17	417	80	497	32	1	6	2	1	5	17	437	66	503	25	1	7	3	1
3	Občasni strokovni tečajji	8	14	251	54	305	18	—	6	1	—	11	13	310	85	395	27	—	11	1	—
Skupaj		21	101	1911	728	2639	143	15	22	16	2	25	113	1952	738	2690	137	16	27	19	1

Iz vzrokov vojne nastaja orožje miru

POT POLITICNE MOČI PETROLEJA

Petrolej — sredstvo moči.

(Deterding in zmaga proizvodnje nad razdelitvijo.)

Čudovita kariera Wilhelma Augusta Heinricha Deterdinga, viteza reda angleškega imperija, pot, ki ga je vodila iz malega bančnega urada na krmilo največjega petrolejskega trusta, je bila že ponovno opisana. Deterding ni bil nikak petrolejski monarh, kakor je bil Rockefeller. Bil je samo uradnik, ki je moral polagati račune svojemu nadzornemu svetu in žigar zasebno premoženje je znašalo samo tretjino odstotka kapitala družbe, ki jo je vodil. Deterding kot uradnik je premagal Rockefellerja, ki je delal vedno samo zase in za svoje otroke, čeprav je osebo ob tej zmagi zaslužil veliko manj kot nasprotniki ob porazu. Deterding kakor tudi John baron Cadman of Silverdale, predsednik Anglo-Iranian Oil Company, ki je predaval na univerzi v Birminghamu 12 let, se je poglabil v tehnologijo in probleme petrolejske industrije, preden je postal gospodar angleškega vladnega petrolejskega trusta, Cadmanovo kakor Deterdingovo življenje dokazuje stave

Sonce in zima v letih 1942-1943

V svojem članku v »Slovenec« od 11. VIII. 1942, št. 183, sem pojasnil, kakšno bo splošno vreme v letošnji zimi. Zopet se bodo pojavile velike toplotne razlike, ponekod: oster mraz, istočasno drugje pa izredna vročina. To lahko opazujemo sedaj vsak dan, na severni polobli se pojavlja oster mraz, na južni polobli pa izredna vročina.

Redko se dogodi, da bi bili dve zaporedni zimi izredno ostri, da pa ima tak pojav svoj vzrok, smo tudi pojasnili v citiranem članku.

Mnogoletna sistematična opazovanja sonca na našem observatoriju so razkrila marsikatero tajnost v delovanju našega sonca ter pokazala: kdaj in kakšen direktni vpliv ima sonce na zemeljsko splošno vreme.

Sonce je ogromna plinasta žareča krogla s premerom 1.391.000 sm, premer zemlje pa je 12.740 km. V notranjosti sonca nastajajo silne eksplozije in erupcije, katerih posledice opazujemo na površini sonca kot večje ali manjše skupine peg. Struje (ritmi), ki se pojavljajo v soncu, imajo svoje časovne in krajevne zakonitosti, njih vidni znaki na površini sonca so tudi sončne poge. Ako poznamo podrobno te struje (ritme), lahko preračunamo, kako bo bodoče aktivno delovanje sonca, ter kdaj in kje na sončni površini se bodo pojavljale pege ali pa bo sončna aktivnost pojenjala, in bo nastalo stanje »brez peg« ali »minimum«.

V gotovem času sonce navidezno na površini miruje, tedaj je stanje: brez peg ali minimum, glej diagram pri A (diagram je bil že natisnjen v citiranem članku). Sonce v tej dobi minima ne kaže na svoji površini po več tednov ali mesecev nikakih peg. Polagoma pa začne aktivno delovati, pojavljajo se pege vedno v večjem številu, dokler ni dosežen višek »maksimum« M. To dviganje aktivnosti traja povprečno kakih 5 let. Po maksimumu M aktivnost sonca polagoma pojenjuje, dokler ni po kakih 6 letih zopet dosežen minimum B. To povprečno dobo sončnega aktivnega delovanja imenujemo (med A in B) 11 letna maksimalna perioda sončnih peg.

V tem razdobju med A in B, ko je sonce splošno aktivno in ima več ali manj peg, se v gotovih časih pojavi nenadoma na sončni površini tud stanje brez vsakih peg (minimum), ki pa traja samo po nekaj dneh. Mnogoletna opazovanja sonca so nam razkrila nekatere tajnosti pojave teh kratkotrajnih minimov. Te minime smo označili z imenom: t-subminimum (totalni subminimum).

T-subminimi imajo neko svojo zakonitost: pojavljajo se v določenih časovnih razdobjih, v gotovem številu ter ob času njih pojavov, se opazajo v zemeljskem ozračju nenadne spremembe toplotnih razlik. Ob času nenadnega pojave t-subminima je izžarevanje sonca drugačno, kar seveda vpliva tudi na zemeljsko ozračje.

T-subminimi se pojavljajo v serijah. Pred maksimumom M, v časovnem razdobju A—M, so se pojavile serije: a, b in c v sedanjih maksimalni periodi (glej diagram in citirani članek), po maksimumu v razdobju M—B, pa se je pojavilo serije d—m. Serije t-subminimov se pojavljajo pred maksimumom M v rastočem časovnem razdobju, po maksimumu pa v skrajšujočem razdobju. Število posameznih pojavov t-subminimov v eni seriji pa raste sorazmerno, čim bližje se pojavlja serija minimumu B. Tako je imela serija g že 4 t-subminime, serija h pa celo 10 pojavov.

Serija h, ki je prišla 28. 5. 1942 ter kon-

čala 19. 11. 1942, je imela 10 pojavov t-subminimov in sicer:

dne 28. 5. 1942, ki je trajal 9 dni,
dne 12. 6. 1942, ki je trajal 4 dni,
dne 28. 6. 1942, ki je trajal 4 dni,
dne 14. 7. 1942, ki je trajal 14 dni,
dne 2. 9. 1942, ki je trajal 1 dan,
dne 10. 9. 1942, ki je trajal 2 dni,
dne 27. 9. 1942, ki je trajal 1 dan,
dne 4. 10. 1942, ki je trajal 3 dni,
dne 23. 10. 1942, ki je trajal 1 dan,
dne 17. 11. 1942, ki je trajal 3 dni.

V tem razdobju serije h je bilo splošno vreme nenavadno. Kakor so se t-subminimi v označenih časovnih presledkih ponavljali, tako je splošno vreme valovalo. V najbolj vročih poletnih mesecih so bila jutra hladna, ko je drugače toplota naraščala podnevi. Toplotne razlike so bile velike. Jasek je bil direktni vpliv menjajoče se sončne aaktivnosti, ter povzljaje t-subminimov v seriji h, ni tačasno splošno vreme. Vremenarji si niso znali razlagati tega pojave, posebno oni, ki še danes trdijo, da vpliva luna na vreme. Pozitivna znanost je že davno dokazala, da luna nima prav nobenega vpliva na vreme.

Ko so prenehali pojavi t-minimov v seriji h (dne 19. 11. 1942), je pričelo sonce zopet delovati močneje. Pojavljale so se večje skupine peg (končne faze ritmov). Aktivnost sonca je tako trajala do konca decembra 1942. V tej dobi: novembra—decembra 1942 pa je bilo splošno vreme zopet popolnoma različno od prejšnjega. V novembra—decembra 1942 je bilo nenavadno toplo in stalno vreme — znak močnejše sončne aktivnosti. V tem času (december 1942) pa se je pričela polagoma razvijati že nova serija i. Serija h je trajala tedaj 176 dni.

Prihodnja serija i bo krajša, toda število t-subminimov bo višje (okrog 20). Ker bo serija i časovno krajša, številnejši pa bodo pojavi t-subminimov, bodo presledki med posameznimi pojavi t-subminimov krajši ali pa se bodo že zlivali eden v drugega — bo tudi splošno vreme tem pojavom odgovarjajoče. Pojavljala se bo tendenca trajajočega splošnega vremena, ki odgovarja temu letnemu času.

Kakor hitro pa je ponehala koncem decembra 1942 sončna aktivnost — je prišla nova serija i, ter se je pojavil prvi t-subminimum v seriji i, ki je prve dni meseca januarja 1943.

Direktni sončni vpliv novega t-subminima se je polagoma razvil, nastale so velike toplotne razlike: na severni polobli — oster mraz, na južni pa izredna — vročina (Argentina).

Ze v cit. članku (od 11. avg. 1942) smo pojasnili, da se vpliv t-subminima razvije tekom 8 do 10 dni. Tudi v tem slučaju se je to dogodilo. Ako se bodo t-subminimi v tekoči seriji i pojavljali v časovnih presledkih, se bo tudi splošno vreme z večjimi toplotnimi razlikami v valovih obnavljalo. Ker bo pa število t-subminimov višje, in bodo posamezni presledki med pojavi krajši — bo že tendenca, da bo istovrstno vreme dolgotrajnejše in odgovarjajoče letnemu času (zimi).

V cit. članku od 11. avgusta 1942 smo zapisali in napovedali sledeče:

»Ob času serij i, j, k, se bodo pojavile toplotne razlike podobno kot lansko zimo, toda zaradi številnejših serij (3) bodo razdobja v spremembah krajša. Ker pa sončna aktivnost hitro pada, in smo takorekoč tik pred velikim minimumom, bo že opaziti tendenco splošnega vremena minimalnega tipa.«

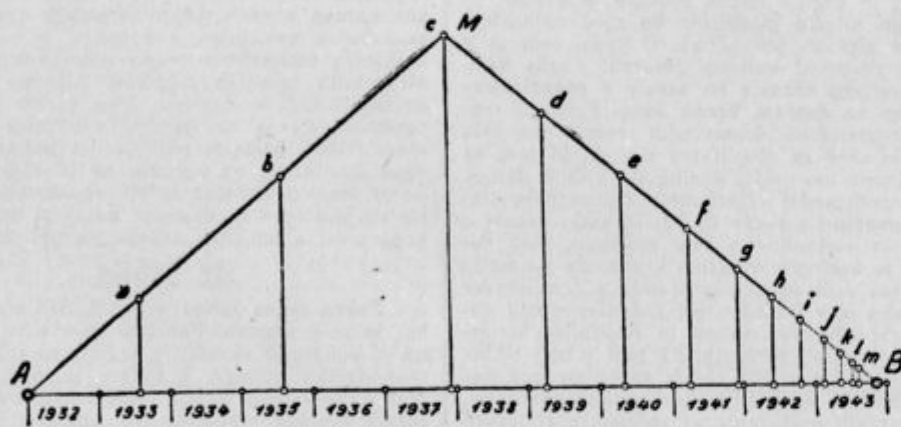


Diagram serij totalnih subminimov.

KULTURNI OBZORNIK

Letošnje knjige Mohorjeve družbe

Družba sv. Mohorja v Ljubljani je izdala za letošnje leto štiri knjige: 1. Koledar Družbe sv. Mohorja 1943, 2. Slovensko berilo, 3. Slovenske večernice zv. 93: Jan Plestenjak: Mlinar Bogataj, 4. Henrik Sienkiewicz: Quo vadis v prevodu J. Glonarja. Udnina za vse te štiri knjige je bila 15 lir. Ohranila pa je ta največja slovenska poljudna založba v Ljubljanski pokrajini 10.449 udov, kar je gotovo veliko v primeri z zmanjšanim obsegom njenega področja ter je gotovo priča, kako močno in trdno tradicijo uživa Mohorjeva družba v narodu.

1. Koledar družbe sv. Mohorja.

Letošnji Koledar bo gotovo za marsikoga razočaranje ali pa tudi presenečenje: založba je namreč pretrgala z dosedanjim koledarsko tradicijo, ki jo je prav Mohorjeva družba uveljavila in ustalila, v tem pogledu kačoz pot drugim tovrstnim koledarjem, ter je namesto debele knjige — koledarskega »magazina« — izdala letos nekakšno pratio pod etarim imenom Koledarja. To svojo odločitev opravičuje uredništvo na zadnjih straneh ter jo smatra za praktičnejši in bolj življenjski način vsakdanjega priročnika. Tako je Mohorjeva družba s to svojo etaro publikacijo stopila v vrsto pratikarjev, dočim eo njeno tradicionalno pojmovano obliko prevzele druge založbe. Tako vsebuje letošnji Koledar samo koledarski del, to je: koledarsko leto v besedi in eliki ter vse tipično koledarske vremeneko-gospodarske informacije, poleg katerih načelnih misli. Imenski in vrenenski del je lepo opremil prof. St. Kregar z vinjetami in podobami svetnikov ter običajev dotičnega meseca. Običajni koledarski sestavki se namajajo na vrenensko razlaglo, na delo v določenih gospodarskih dobah, gospodinjke in prehranjevalne potrebe itd. Načelne misli pa poudarjajo Velike besede papeža Pija XII. o brezversnem značaju današnjega časa ter k tem besedam spadajo komentar tajnika svetega zbora za misijone škola Constantinja. To je edini članek, ki očituje kulturno opredeljenost knjige v smislu širokega katoliškega nazora. »Življenje je knjigo« pa je nekaj nasvetov, kaj in kako naj beremo. — Nujno pa pogrešamo v tem delu kakršnega koli dotika s slovensko realnostjo, kar bi spadalo v tipično

pratikarski del, kakor je n. pr. pregled dogodkov v prejšnjem letu, kakor ga imajo še manjše pratike. Tako je mimo njega šla smrt takih slovenskih ljudi, kot je ban dr. Natlačen, ki je dal Mohorjevi družbi najvišje priznanje, ali pa smrt prof. Ehrlicha, ki je dolga leta predstavljal prvotno tradicijo v družbi sami ter pri njej izdal svoje najboljše knjige. Prepričani smo, da oba ta dva velika kulturna delavca ne zaslužita molka od strani družbe, tudi če je preusmerila koledar v pratiko; tudi tej je bistveno, da se ne izogne dogodkom, zlasti ne, ker družba v drugih svojih publikacijah ni našla prostora za take komentarje, časa ter napovedi društvenih objav. Tako tudi pratika ne navaja odborov Družbe in novih knjig za prihodnje leto, o čemer smo se vedno informirali iz koledarja. Tudi v tem je torej Družba pretrgala s tradicijo.

2. Slovensko berilo.

Kot nekaj nadomestek koledarskemu branju, je družba izdala letos antologijo slovenskega pripovedništva od Vodnika dalje pod naslovom Slovensko berilo. Na 100 straneh je izbrano z velikim ukusom pravo cvetje najlepših sestavkov slovenskih besednih umetnikov v prozi in poeziji z namenom, da dobimo pregled in zglede ustvarjalcev v slovenski lepi besedi. Ni tu dan poudarek na življenjske poudatke pisateljev, ki se omejujejo le na oznake dneva rojstva ali smrti v kazalu, ter na slike njihovih obrazov, temveč na lepoto njihovih sestavkov. V tem pogledu je zlasti poezija izbrana s tenkim ukusom ter smo na tako slovensko pesem lahko ponosni. Izbor pa je tudi tak, da ustreza razpoloženju časa, ki ga živimo, kar daje njegovi večnosti ceni tudi sodobni prizov. Pogrešamo pa med vpoštevanimi pisatelji mnogo imen, ne samo tistih, katerih zamožanost je znamenje časa, temveč tudi nekaj mlajših ustvarjalcev, ki pa so etarnejši od najmlajših vpoštevancev. Sicer pa ima ta antologija itak značaj provizorij, kajti predstavljamo si tako Mohorjevo antologijo slovenske književnosti v močnejši obliki, kakor pa je obseg srednješolske čitanke; zato bo taka antologija ostala še zahteva bodočnosti. Za sedaj pa je ta antologija lepa zbirka najlepšega v naši književnosti in najbolj trajnega ter izpolnjuje namen, ki si ga je postavila: buditi v Slovincih ljubezen do rodu in jezika, ter po svojih močeh pripomoči, da bi duh ohranil tisto vzvišeno mesto v človeškem življenju, ki mu gre.

Oprema arh. Gajška je lepa in taka, da bo zaposlovala oko na pomembnem sestavku Ivana Can-

Umrl je za vero



Osem mesecev je že minilo, ko so partizani odvedli iz domače hiše mirnega in vernega katoliškega fanta, Valdi Lavriša iz Horjulja. Bilo je v nedeljo zvečer, 28. junija, ko so na vratih njegove rodne hiše zadoneli težki udarci puškinih kopit. Domači so bili pravkar pri večerni molitvi. Zelo so se prestrašili tega poznega obiska, vendar niti stili niso, da bi bili partizani.

Res so bili. Prijeljal jih je domači partizan Rožmanc Milko. Čeprav so partizani vedeli, da je nedolžen, so ga kljub temu odvedli s seboj, kajti njegova smrt je bila že določena. Ze mnogo prej so mu domači komunistični privrženci grozili s smrtjo, če ne bo pristopil k njim. Toda Valdi se ni vdal, zato je moral umreti. Tako je odločil razbojnik Cene Logar.

Partizani so ga odvedli v temno in gluho poletno noč. Peljali so ga skozi Ljubogojno v Zazarske hribe. Tu so ga že drugi dan, na praznik svetega Petra in Pavla zverinski umorili. Partizanski krvnik z imenom Marko ga je najprej hotel obesiti. Tega pa zaradi Valdijevega odpora ni mogel storiti, zato si je Valdi sam moral skopati grob, nato ga je pa nečloveški krvnik z bajonetom zabodel v prsi. Omenjeni partizan se je nekaj dni za tem sam hvalil, kako je Valdi umoril.

Tako je umrl Valdi Lavriša, mlad, komaj 20 let je imel. Bil je veren in idealen katoliški fant z načrti, fant, ki nikomur ni mogel storiti in tudi ni storil krivice; zato je njegova smrt toliko bolj odjeknila po vsej naši dolini. Mnogi zaslepljeni ljudje so ob tem zločinu spoznali, kam vodi pot komunistične OF. Valdi je umrl za svoje trdno katoliško prepričanje. Tudi on bi se lahko pridružil brezbožni OF, pa se ni hotel. Ko so šli prvi partizanski pristaji iz horjulске fare k partizanom, je nekega večera oče vprašal Valdi: »Kaj pa ti Valdi, ali bi tudi ti šel k njim?« Sin pa mu je resno in odločno odgovoril: »Ata, k njim pa ne, rajši v smrt!«

Dragi Valdi, tako mlad si moral oditi s tega sveta, pa si vendar izvršil sveto in vzvišeno nalogo, ki ti jo je naložil Stvarnik. Umrl si za sveto vero, ki si jo vedno izpovedoval. — Počivaj v miru, dragi prijatelj.

Ob času zime 1941-42 je delovala preko zime samo serija g, zima je bila izredno ostra, v sedanjih zimih 1942-43 pa delujejo celo 3 serije h, i in j. Tak izreden pojav: 3 serije v isti zimi, se pripeti celo v stoletjih redko. Zato je tudi letošnja zima tako neenavdna. Zakaj je tak izreden pojav zime mogoč, smo že pojasnili v cit. članku.

Sonce ni morda kako kaotično telo, temveč v njem vladajo naravni zakoni, po katerih se vse razvija. Struje — eksplozivne ali erupтивne — strujajo časovno in prostorno po zakonih, ki se nam še polagoma odkrivajo (ritmi). Sonce deluje kot dualistično organsko telo. T-subminimi so nekaki odmori v nihanju (pulziranju) struj (ritmov). Ti odmori se pojavljajo harmonično, so časovno in površinsko določeni ter se v njih izražajo zakoni akustike in spektra. Njih direktni vpliv na zemeljsko ozračje je očividno, pojavljajo se nenadne velike toplotne razlike, ki odgovarjajo vsakočasni letni dobi.

Napovedi splošnega vremena za daljšo dobo, mora temeljiti na podrobnem poznanju sončne aktivnosti. Vsaka drugačna napoved ima svoje pogoje in je celo časovno omejena. Obstoja zavod (Institut für Grosswetterforschung — Berlin — Dahlem), ki napoveduje z veliko gotovostjo splošno vreme (Witterung), toda samo za 10 dni. Napovedi se dajo po radiu, toda samo v poletnih mesecih in za določene pokrajinske predele, ker so namenjene kmetijstvu. Zavod napoveduje na podlagi 50 letne statistike, kako je bilo splošno vreme v tej dobi v gotovi pokrajini, in kako je pričakovati za največjo verjetnostjo — v naslednjih 10 dneh.

Iz navedenega je razvidno, da bo morala v bodoče astronomija in vremenoslovje skupno korakati.

Priv. astro-observatorij za opazovanje sonca v Ljubljani.

Ivan Tomec.

Giblivo komunistične propagande

Pravijo — in treba je to v neki meri priznati — da je komuniste težko nadkriti v prevejanosti njihove taktike. Odhod ta njihova lastnost? Ali je to posledica večje razumnosti, ali večjega navdušenja in večje neodjenljivosti, kakor pa jih imajo tisti, ki se bore za dobro stvar po onem svetopisemskem izreku, ki pravi, da so otroci tega sveta nasproti svojemu rodu razumnejši kakor otroci luči? Morda, morda pa tudi ne. »Otroci tega sveta«, če imenujemo tako komuniste, imajo pred »otroci luči« neko drugo »prednost«, ki se pa ti ne morejo posluževati.

Komunisti so namreč odvrgli vsako moralno obveznost, kar jim dovoljuje, da lahko uporabljajo za dosego svojih ciljev vsa sredstva, dovoljena in nedovoljena, česar pa katoličani ne morejo storiti. V tem je velika razlika. Seveda je to veliko vprašanje, ali je ta »prednost« res prednost; to je namreč staro vprašanje o izidu boja med resnico in lažjo. Ruski pisatelj Lev Tolstoj je ta boj opazoval v basni. Laž se bori zoper resnico, je premaga, ubije in pokoplje. Drugo leto pa gre mimo kraja, kjer je pokopala resnico, in glej, resnica je živa, še lepša in močnejša kakor prej. Začuden vpraša laž: »Kaj te nisem premagala, ubila in pokopala?« Odgovor si se torej vzel? Resnica pa ji odgovori: »Premagati me moreš, ubiti pa ne, kajti jaz sem večna.«

A če pustimo ob strani končni izid borbe med resnico in lažjo, moramo priznati, da imajo komunisti zaradi svojega zanimanja moralnih obveznosti vsaj neko začasno prednost. Osnova prevajane komunistične taktike je torej zanikanje vsake morale. Za komuniste je moralno to, kar služi njihovemu cilju in dokler služi. Odhod vsa giblivo njihove taktike. Komunistu je dovoljena laž, umor, preštevstvo, tatvina, poverba, samo da služi cilju komunizma. Vse to mu daje možnost, da raztegne svojo taktiko, kakor in kamor hoče. Ponekod lahko nastopa kot goreč katoličan, drugje kot najvnetejši nacionalist; lahko sklene z nasprotnikom kakršno koli pogodbo, saj ve, da jo bo ob prvi priliki pogazil; lahko slovesno izjavlja, da nima nič proti krščanstvu, ko na drugi strani moli duhovnike in vernike itd. Navedli bomo nekaj domačih zgledov, iz katerih je razvidna brezobzirnost in vsestranska giblivo komunistične taktike.

Ko je divjala v Španiji državljanska vojna med komunisti in belimi četami generala Franca, ko je padlo pod komunistično okrutnostjo več kakor 10.000 španskih duhovnikov in redovnikov, je komunistična propaganda v Sloveniji vzdrževala mnenje, da se rdeči borijo v Španiji za pravo krščanstvo, beli se pa skupaj z mohamedanskimi Mavri bore zoper špansko ljudstvo. To mnenje je komunistična propaganda tako vsilila med Slovence, da so mu nasledili tudi nekateri katoličani. O Koebeku, ki je strastno zagovarjal španske komuniste, je tedaj pesnik »Sodobnost« napisal pesem, kjer pravi: »Si bolj krščanski kakor oni — in Franca blagoslovljeni kanoni.«

Približno v istem času, torej med špansko državljansko vojno, je imel Edvard Koebek pred širšo katoliško javnostjo predavanje, kako je treba voditi borbo proti komunizmu. In profesor Koebek je bil takrat že najmanj tri leta član komunistične stranke! Komunist, pa predava katoličanom, kako naj se bore proti komunizmu! To je bil gotovo višek komunistične taktike! Koebekov načrt borbe je bil seveda tak, da bi po njem komunisti s lahkoto pridobili vse katoličane za komunizem. Oznanjal je namreč ljubezen, strpljivost, odpuščanje, govoril proti vsaki sili itd., skratka, naloga njegovega predavanja je bila ta, da stori katoličane neodporne, da jih ohromi. To so mu je posrečilo le v malenkostni meri. Za sbo je potegnil le nekdanjo Zarjo in še nekaj drugih zmešanih glav. — Taktika komunistov v tem primeru je bila torej ta, da med katoliškimi vrstami skrijejo komunisti, ki se proglasa za verskega obnovitelja ter oznanja neko krščansko obnovo; a ta obnova bodi taka, da katoličane ohromi. Da je Koebek veljal za vzornega katoličana, je zopet poskrbela komunistična propaganda, ki je o njem zatrjevala, da hodi celo vsak dan k obhajilu! — Če sedaj ta Koebekov primer premetemo s stališča morale, je treba reči, da je bilo Koebekovo postopanje nemoralno. Katoličan ne bi mogel nasproti komunizmu storiti nikoli kaj podobnega, ker bi pri tem moral zatajiti svoje katoliško prepričanje. Komunist je svoje prepričanje lahko zatajil, ker zanj ni nobenih moralnih obveznosti.

Se bolj jasen primer giblivosti komunistične taktike je primer z mariborskega bogoslovja. Komunistična stranka je pred leti poslala v mariborsko bogoslovje nekaj komunistov z nalogo, da se dajo posvetiti za duhovnike. Tako bi potem lažje pridobivali ljudi za komunizem. Stvar pa je prišla na dan. Nekaj jih je bilo izključenih, nekaj jih je izstopilo, dvema je kljub vsemu uspelo, da sta končala svoje študije, se dala posvetiti in nato delovala kot vneti komunistični pristasi. Morda je to najbolj otipljiv primer, da se komunistična taktika ne straši nobenih sredstev in je zato raztezljiva na vsa področja. In v tem je tudi njena prednost, prednost, ki jo ima vedno laž v borbi proti resnici.

Za nas je prav, da značaj te brezobzirne taktike do dobra spoznamo. Kdor jo pozna in ču ima dobro voljo, ji ne bo nasledel. Kdor ve, da je komunizem zmožen vsega zla, vsake laži, vsakega zločina, ta bo kritično presodil vsako novo geslo, ki ga vrže v svet komunistična propaganda ter skuša z njim pridobiti množice zase.

nost tega romana v zraku, so dokaz že Beranekove ilustracije v »Slovenskem domu«, ki bude spričo močno prirejenega in skrajšanega teksta še bolj željo po celotnem romanu. Tako je torej izdaja v Mohorjevi družbi še bolj dobrodošla ter bo gotovo najbolj brana in hvaležno sprejeta knjiga letošnje zbirke. Spričo vsesplošne popularnosti ne kaže, da bi navajali vsebino, ki je za ljudsko izdajo, kot je ta, le rahlo prirojen, temveč samo poudarimo, da roman pri vsakem branju le še in še pridobiva, dočim nekatere podobne knjige, ki eo v mladosti navduševale mladega bralca, izgubljajo na sijaju. Dodan je komentar, kar je za ljudsko izdajo zelo posrečeno. Oprema arh. Gajška je značilna in okusna.

Take so knjige letošnje Mohorjeve družbe, ki nadaljuje svoje plodno delovanje v Ljubljani. Veseli smo, da je za današnji čas in bodočnost resena ta ustanova, ki je potekla iz Slomškovega duha, ter da more delovati v smislu popularizacije dobre ljudske knjige ter širiti prosveto med narod, za katerega prubodo ima toliko zaslug. Skoda, da ne moremo podrobneje navesti knjižnega programa za prihodnje leto, le to, da bodo izšle štiri knjige za 20 lir, kar je za današnji čas malenkostna vsota. Zato naj ne bo člena slovenske narodne skupnosti, ki naj bi ne izpolnil svoje dolžnosti tudi do Mohorjeve družbe, iz spoštovanja do njene tradicije in iz upoštevanja njenega dela za sedanjo in bodočnost.

Kranjski alkimisti

Saj še ni preteklo mnogo časa od tlej, ko je bila alkimija še splošno priznana veda. Skrivni nauki o narejanju zlata, o kamnu modrih, ki da je vse uganke razrešil in vse bolezni pozdravil, o elektrirju, ki je obetal neomejeno dolgoletno življenje, segajo daleč v 19. stoletje in so imeli neverjetno veliko pristašev in so se kot izrastki raztegnili tudi še v sedanje slavno 20. stoletje.

Teofrast Paracelsus v. Hohenheim, čigar 450 letnico rojstva so nedavno obhajali, je neumorno stikal za petim elementom, za tisto skrivnostno »esenčo«, ki bi njena najdba in kemična proizvodnja po njegovem mnenju ne pomenila nič manj in nič več kot slavni »kamen modrih«, s čigar pomočjo in s spremembami elementov bi se dalo narejati zlato. Od tlej je bilo napisanih na tisoče knjig o valjavi snovi in je bilo narejenih nešteto tozadevnih poskusov. Pa niso bili le praznoverni ljudje tisti, ki bi bili podlegli tej skušnjavi! Leta 1779 je angleška poslanska zbornica izplačala 5000 funtov sterlingov neki stari gospe, ki je bila izročila neko navodilo za proizvajanje kamna modrih in ki se je uspešno udeleževala na področju alkimije. In še leta 1894 so v

knjig, ki so bili njih pisci Kranjci, navodilo za narejanje kamna modrih in da so tudi verjeli, da tisti pisci tudi imajo ta kamen. Valvazor temu mnenju niti ne pritruje niti ga ne zanika. Pravi, da je kranjske alkimiste poznal in bil tudi v prijateljstvu s njimi in da torej najboljše ve, kako daleč sega ta veda pri njih in koliko je vredna. Mimo tega si je tudi dopisoval z zdravnikom in alkimistom Janezom de Monte Snydersom, ki je bil svoje dni tozadevno vprav slaven mož.

V zvezi s preiskavo o kamnu modrih se Kranjska v strokovnih spisih večkrat imenuje. Alkimisti so večkrat spravljeni snov Merkurijus, ki je isto kot živo srebro in ki je bilo v njihovih raziskovanjih tolikšnega pomena, v zvezi z Idrijco, kjer je najdišče živega srebra. Tudi Paracelsus, govoreč o kamnu modrih, omenja večkrat Idrijo. Pravi: »Tozadevno ni boljših pokrajin, kot so Ogrska, Istria ali Carniol (torej Kranjska) in Koroška.«

Zanimiv donesek k zgodovini alkimije na Kranjskem je shranjen v univerzitetni knjižnici v Ljubljani, in sicer je to knjižica, ki je l. 1680 izšla v Ljubljani z naslovom: »Praeservativum universale naturae« itd. od Janeza Friderika v. Raina. To je nekakšen sporni spis proti istodobnemu alkimistu Dobzenskemu (ki je bil očitno Rainov tekmeč na področju alkimije). Knjižica je bila, sodeč po uvodu, naslovljena na kranjske stanovce, posvečena cesarju Leopoldu I., ki je bil znan podpornik alkimije. Naslovna stran, bakrorez, predstavlja neko skrivnostno, krilato bitje, ki je pol moški, pol ženska in drži v obeh iztegnjenih rokah Eskulapovo palico s kačo, na kronani glavi pa je znak Merkurja (planeta) ki je soncu najbližji. Po uvodu, kjer pisec za podlogo svoje »znanstvene« avtoritete zatrjuje, da se ni mogel nihče bolj potruditi kot on, da bi razrešil skrivnost kamna modrih, in v polemiki proti tekmeču Dobzenskemu, polaga Rain cesarju zlasti na srce to, da naj se ukvarja s »hermetično« filozofijo, (kar v njegovem jeziku pomeni isto kot alkimistično raziskovanje). To priporočilo baš ni bilo na mestu, saj smo že omenili, kako so bili tedanji, denarja lačni vladarji vdani alkimiji in so jo podpirali bolj ko sleherno drugo znanost. Pisec dalje razpravlja o vprašanju glede na možnost in resničnost kamna modrih, navaja zgled o primerih, ko se je posrečilo proizvodnja zlata, navaja dalje razna imena adeptov (to je mojstrov na področju narejanja zlata) in omenja v tej zvezi, da ima cesar Leopold I. sam zlato tinkturo. Slednjič se hudeje na »sleparse tvojce zlata«, ki jih — v nasprotju s seboj, ki ga vnaema le znanost — vodi sam pohlep po zlato.

V področju kranjskih alkimistov spada tudi polemika znanega prirodoslovca Hacqueta proti p. Gruberju, bivšemu »navigacijskemu« ravnatelju v Ljubljani in graditelju Gruberjevega prekopa. Hacquet dolži Gruberja v spisu, ki je izšel leta 1778—1789 z imenom: »Oryctographia Carniolica«, da se je Gruber med gradnjo prekopa bavil z umetniško narejanjem zlata. »Tiste vsote denarja, ki so mu jih bili dali na razpolago pri tej novi kupčiji,« pravi Hacquet, »so zavedle tega moža v norost proizvajanja zlata.«

Eden alkimistov, ki so delovali na Kranjskem, je bil soudeležen pri kmečkem punktu, ki je bil izbruhnil proti koncu 17. stoletja na posestvu smledniške graščine zoper generalnega izterjevalca davkov, Hansa v. Pernburga, ki jih je na nekrščanski način mučil z robotanjem in davčnimi kaznimi. Leta 1685, ko je bil upor proti Pernburgu že precej oster, je prišel na Kranjsko neki Peter Cattin, ki je kot alkimist delal poskuse na strmoški graščini pri Cerkljah na Gorenjskem, a se je hkrati zavzemal tudi za stvar kmetov, češ da so dolžni graščaku le tiste dajatve, ki so navedene v odredbi dvorne pisarne iz leta 1569, katero jim je prebral in razložil. Toda upor je bil zmeraj bolj trdovraten, tako da so bili slednjič voditelji upornikov leta 1687 obglavljeni v Kranju in je bilo v Smlednik poslanih 200 karlovških graničarjev. Zgodovinar Vladimir Levce meni, da je bil Cattin kak francoski agent, ki je bil v tistih časih, ko je bil cesar v vojni s Francijo, prevzel — z mnogimi drugimi vred — nalogo, da pripravi tla za notranje homatije v Avstriji, da bi se tako odpor Avstrije poslabšal. Pa bodi tako ali tako: na vsak način se je alkimist Cattin (in njegov pokrovitelj graščak Ruessenstein) zavzemal za pravice kmetov spričo krivice, ki so jih morali takrat prestajati.

Alkimisti so ravnali s spisi, ki so jih pisali o svojih dognanjih, z največjo previdnostjo, ko z nekakšnimi tajnimi dokumenti, ki jih smejo videti in brati le sodelavci in taki, ki so tega vredni. Arhiv zgodovinskega društva Kranjske je v proslnem stoletju dobil tak spis v last z naslovom: »Skrivnostna knjiga o modrosti dolgega življenja in popolnega bogastva«. Na nekem lističu, ki je priložen knjigi, pa si je poslednji lastnik zapisal, da je prejel ta spis leta 1827 od »starega gospoda pl. Breitenaua«. Kako da je spis dobil »stari gospod« v roke, pa ne ve. Breitenau da je bil takrat jako bolan in mu je povedal, da mu zaupa to knjigo kot nekakšen skrivni zaklad z geslom: »Odi profanum vulgus et arceos.« (»Sovražim prostaško množico in ji

Lepo, sončno, plemenito branje je knjiga

„Dekle z Močevja“

švedske pisateljice S. Lagerlöf



V kratkem bo izšlo eno najlepših del H. Bordeaux-a „Srce in kri“ Knjige se dobe po vseh knjigarnah in trafikah!

Španska socialna zakonodaja

Z zakonsko naredbo, ki jo je pred kratkim izdal general Franco, in s katero je tudi v sedanjih nacionalistični Španiji uveljavil obvezno bolniško zavarovanje, je v Španiji spopolnjena in zaključena socialna zakonodaja, kakršna si je zamislila nacionalistična vlada po prevzemu oblasti. S tem se je Španija uvrstila v vrsto modernih evropskih držav.

Socialno zakonodajo v Španiji je načrtno pripravljala že štiri leta minister za delo Giron. V tem času je predložil Vladi v zakonitveni zakon o starostnem zavarovanju, zakonsko odredbo o podpiranju družin z več otroki, zakon o plačnem dopustu, zakon o zagotavljanem zaslužku, ki ga predvidevajo skupne pogodbe, ter zakon o neugodnem in invalidskem zavarovanju. Vsem tem zakonskim določbam v zgradbi španske socialne zakonodaje se je sedaj še pridružil zakon o obveznem bolniškem zavarovanju, na katerega je prejšnja Španija, kakor na druge socialne zakone, zastoj čaka leta in leta. Obveznosti, ki jih s tem zakonom prevzema zavod za socialno zavarovanje, so izredno obsežne ter ne obsegajo samo običajne zdravniške nege, temveč tudi skrb za popolno ozdravitev obolenega člana. Zato zakon predvideva nadaljnje zdravljenje obolenega člana v zdraviliščih in kopališčih, v sanatorijih, preskrbo protez ponosrečnim članom. Med tem časom, ko se mora oboleli član zdraviti, dobe njegovi družinski člani potrebne podpore za redno vzdrževanje. Zakon vsebuje tudi stroga določila za zaščito mater, za redno izplačevanje bolniških pristojbin ter tudi avtomatično posmrtninsko zavarovanje.

Koristi tega zakona se lahko poleg Špancev poslužujejo tudi vsi Portugalci in državljani južno-ameriških republik, s čimer je španska vlada hotela samo obnoviti ibersko in špansko povezanost.

Športniki, ali že veste...

... da je bilo državno prvenstvo v drsanju v Budimpešti dejansko samo repriza lanskega prvenstva? Vsa prva mesta so zasedli spet isti tekmovalci. Med ženskami je zmagala Georgina pl. Botond, med moškimi Kristof Kallay, v parih pa brat in sestra Szekrenyessi.

... da so storili Nemci tudi v preteklem letu vse za propagando plavalnega športa? Organizacija KdF je priredila v mnogoterih krajih plavalne tečaje, katerih se je udeležilo 27.000 oseb. ... da skrbi organizacija KdF tudi za izobražbo drsalnih vaditeljev? Na Dunaju je priredila ta organizacija tečaj za načelnike drsalnih sekcij, iz katerega je izšlo 80 novih vaditeljev umetnega drsanja. Zanimivo je tudi omeniti, da je priredilo neko dunajsko industrijsko podjetje velike tekme svojih nameštencev. Teh tekem se je udeležilo 500 uradnikov in delavcev.

... da se je monakovski telovadelec I. Stangl težko ponesrečil? Stangl je bil ponovno član nemške državne reprezentance v orodni telovadbi. Pri padcu s krogov si je zlomil koleno kost in leži sedaj v bolnišnici.

... da pripravljata italijanska sablaška zveza za 4. april tradicionalno »stekmo dvanajststih«? Prireditve bodo gledali v Napoliju, udeležili pa se je bodo tudi Nemci. Tekmovali bodo v vseh treh vrstah sablaškega športa.

Sto jezikov je govoril

Nedavno je minilo 75 let, odkar je bil rojen svetnik nemškega zunanjega ministrstva Emil Krebs, za kardinalom Mezzolantijem največji svetovni talent za jezike. Dobro je poznal 59 jezikov. V poznejših letih se je naučil še nadaljnjih 40 jezikov. Krebs je bil sin siromašnega tesarja.

Razstava katoliškega tiska

Na praznik Kristusa Kralja so v Veneziji odprli razstavo katoliškega tiska. Razstava je zelo peštra ter je na njej prikazan ves razvoj in obseg sedanjega italijanskega katoliškega tiska. Predvsem so popolne zbirke, ki jih je že izdala ohranila še izdaja Italijanske katoliške akcija. Razstava bo odprta do aprila meseca prihodnjega leta.

Žrtev mraza

Huda zima je nenadoma pritisnila tudi v velikem kitajskem mestu Šanghaj ter je zahtevala precej človeških žrtev. Samo v eni noči je po ulicah zmrazilo 517 beračev.

ne dam, da bi se mi približalac.) V spisu, ki naj bi bil nekakšen ključ za boljše razumevanje natiskanih alkimističnih izdaj, je govor tudi o nekakšni bratovščini adeptov, ki je bil njen poslednji ud nemara tisti Breitenau. Neki adept z imenom »Nortonus« je knjižico okrasil s simboličnimi slikami v vodenih barvah. Podlago spisa tvorijo »hermetične« zakoni umrlega sobrata Avgustina Brunhoffiusa. Po teh zakonih je bil elcherni lastnik spisa strogo obvezen, da ga je pred svojo smrtjo sežgal ali pa da ga je izročil kakemu »bratcu, da ne bi prišel v roke kakemu nevrednežu. Poslednji lastnik je — kakor kaže — dolžnost močno zane-maril.

Koliko upanja in razočaranja vsebujejo petnajst stoletna pota alkimije, koliko je bilo v njih pridnosti, koliko darovitosti in koliko vernega poštvalnega duha, kar bi vse v službi pravega spoznanja in prave vernosti lahko rodilo najbogatejše sadove!



RISAL ZVONE ŽITNIH



Visoka pečina mi je zastavila pot. Odnehati nisem smel. Nazaj — ne! Po natančnem ogledu sem začel plezati navzgor. Oprjemal sem se po razpokah in koreninah. Po hudem naporu sem preplezal nevarno pečino. Znašel sem se na prijazni planoti. Kaj pa je tam?



Kakih trideset korakov vstran od gozda sem zagledal — groza... je li res? Razbitine očetovega letala! Kri mi je zledenela. Ubogi oče! Mrtev... Tako si torej končal ter me zapustil v največji bedi. Sesedel sem se blizu letala, srce mi je burno utripalo. Oblile so me grenke solze.

Izšla je

krasna novost za naša dekleta: **dekliška knjiga**

Daj mi svoje srce

Napisala Jolanta Gerely. Prevedla prof. M. Gunde

Broširana bo stala L 25.—, vezana L 35.—

Ta odlična vzgojna knjiga je pisana v obliki romana in se bere kot silno napeta življenjska povest. Matere kupite jo svojim hčeram. Dekleta naročite si jo, zlata je vredna.

Založba LJUDSKE KNJIGARNE
v Ljubljani, Pred školi, o 5

TOMAŽ POKLUKAR:

BELE ZVEZDE

Spomnil se je večera pred letom, ko je prinesel k Sv. Lovrencu čudovito skrivnjo, ki je pela. V duhu jo je slišal. Z vso dušo je mislil na domačijo v rebri, na toplo sobo, kjer poslušajo pesmi, ki jih poje nekje Ljubljani in jih posreduje vsemirje. Zdelo se mu je, da vidi drobne angelce s piščalci, pa večje z violinami in velike s čelom in basom. Že je slišal pesem, ki je nežno valovala, kakor da jo poje angelci, ki še hodijo v otroški vrtece tam zgoraj nad oblaki. Dolge trepalnice imajo, pa lica kakor jabolko, plave lase in široko odprta usta. Drugi godejo na čelo, odrasli so nastavili trobente. Pesem valovi in narašča, motiv se razvija v himno radosti in zmage.

»Mesija je rojen tam v hlevu nocoj, raduj se o človek in slavo mu poj!«

Samo ta motiv mu je brnel v ušesih; vedno polnejši, vedno slovesnejši. Okrog Matevža je bilo vse tiho in mirno, le smuči so počasi šumele in žepna sve-

tilka je pošiljala stožec svetlobe v temo. Matevževa duša je vsovala zdaj v hlevu pri Betlehemu, kjer pojo angeli s pastirji, zdaj v veliki sobi, kjer sedita mati in oče. Ah, če bi bilo bližje, kako rad bi jo nocoj obiskal!

Toda saj je pisal in jim vse na široko razložil. V domu so povečevali, ko se je vrnil. Otroci so se veselili darov, odrasli so se pogovarjali, natakarike pa so stregle kakor vsak večer. Uboge natakarike, ki bi bile tako rade nocoj med svojci! Če bi Matevž preje na to mislil, bi prinesel vsaki kak malega, kajti nocoj je praznik obdarovanja.

Po večerji so se ljudje »sortirali«: višji krogi so ostali v obrednici in poslušali radio, mladina se je lotila družinskih iger, Matevž pa je bil s tekmovalci spodaj v gostilni za furmane. Tam so poskušali peti. Ni pa bilo ubranosti, zakaj med tanti je bilo precej mešanov, ki so pokazali, da so zvišeni nad preprostimi božičnimi navadami. Matevž bi najraje zbral otožne uslužbenke in jim

naročil kuhanega vina, imeli pa so polne roke dela.

Ne, božično drevo je le navadna smreka s svečami, je le spomin na otroška leta, če te ne gane misel svete noči v Betlehemu, ko se je rodilo Dete; če ne čuješ glasu božjega, ki oznanja mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje; če je tvoja duša zvišena nad preprostimi pastirji, ki so prišli in poklekli.

Pred polnočjo so krenile tri sence po snegu izza doma in izginile v temi. Kmalu so se zasvetile tri lučke, menda prve v tej noči sredi teh gozdov. Dva izpod Rožice in Matevž so hiteli v gorsko vas k polnočnici. Na grebenu so se lučke zaustavile; potem se je utrgala prva in rezala temo naravnost po strmini kakor zvezda ki se je utrgala na nebu. Za njo druga in še tretja.

»Kolikalepa!« je zastrel tekmovalce Tona. Daleč spodaj so zagledali cerkev s svetlobo v oknih in okrog nje hiše, prav tako razsvetljene. V zvoniku so potrkavali. Veliki zvon se je oglašal v enakomernih presledkih manjša dva sta pela drobno in sproščeno. Ko so utihnili, je plaval trozvon vedno višje in višje ter se izgubljal neke daleč, kjer so se oblaki umikali belim zvezdam.

Ko so stopili trije gorniki v hram božji, jebral župnik evanglijo. Slovesno jebral in počasi, vsaka beseda je imela svojo veliko veljavo in svojo slovesni pomen. V klopih pod korom so stali br-

kati očanci z nagubanimi čelji; nekateri v kožuhih, drugi v plaščih, reveži pa samo v navadnih suknjičih. Ko so posedli na stare cerkvene klopi, so prebrali jagode rožnega venca; kdaj pa kdaj so se tudi zaustavili. Premotila jih je vesela pesem, ki se je prelivala s kora in polnila cerkev.

Matevž je zagledal klečečo punčko z veliko ruto čez glavo. Ves čas je strmele v lučke pri jaslicah, ponavljala svoj očenaš in se ozirala po pevelh. Kdo ve, za koga je molila? Za svojo mater, za svoje ovčke, ali pa samo iz otroške vdanosti?

Ko jo je tako gledal, je segel v žep po drobiž, se sklonil k njej in ji šepnil: »Jutri si kupi bonbonov in pridna bodi.« To mu je dobro storilo. Punčki tudi. S svojimi zažudenimi očmi je pogledala neznanega gospoda, Matevž ji je prijazno pokimal in deklica je spet molila kakor prej.

Po maši so počakali na župnika, da bi ga pozdravili. To so dobro vedeli, da jim bo postregel z brinjevecem ali slivovko. Pošteno jih je zeblo in kazarček žgane pijače jih je pogrel.

Pot nazaj je bila dolga, koža na smučeh so dobro prijemale. Ob pol štirih jutraj je zagledal Matevž na svoji mizi spet drobno Majdino podobno.

»Pripoveduj mi punčka, kako ti je bilo to noč. Jaz sem bil zapuščen, pa sem šel k polnočnici. Lahko noč, dobro spi!«

Zadeva s kristijanijo.

Minulji so trije tedni. Gostje so odhajali in novi prihajali. Odhajajoče je spremljal hišni pek s harmoniko, prihajajoče pa je pozdravljali gospodar in jih sprejemal kakor dobrodošle znanee, ki so prišli na obisk. Odhajajoči so bili zagoreli v obraz in so dolgo mahali s sani; oni, ki so prihajali iz doline, so bili bledi, naravnost lačni sonca, zraka in športnega razvedrila v snegu. Nekateri so prinesli seboj čisto nove smuči: to so bili začetniki, ki so se spoštljivo ozirali za onimi, ki so s lahkoto švigali po snegu.

Matevž je bil s svojo šolo na klanec blizu doma. Učil je pluzni zavoj. Erna je bila med najpridnejšimi, pa v vsak polizkus končala s padcem in užaljenim vzklikom. Ko se je vsem drugim že »odprilo«, Erna pa je še vedno padala, jo je zgrabil jok.

Da, prav res, tudi solze so tekale v tej šoli. Pa ne zato, ker Erni zavoj ni šel od nog, pač pa zaradi tega, ker je Matevž druge pohvalil in jim vadih vzklikal »prav dobro!« ali pa celo »odlično!«, njo pa je kregal. Sploh je smučki učitelj v Alpah vevlačna oseba. Učeni možje in lepe ženske ga vdano poslušajo in se mu pokorijo, saj je v njegovih rokah ključ do prave bele opojnosti.

A. Fogazzaro:

90

Palača ob jezeru

»Prav, tudi meni je prav, da ostanete tukaj vsaj še nekaj časa. Toliko stvari moram urediti in vam bom za pomoč zelo hvaležen.«

Silla ni odgovoril. Močje je pozdravil in zamisljen odšel v svojo sobo.

Kaj naj pomeni vse to? Ali je res, kar trdi Marina, da se je vse zgodilo v bližini in da je zdaj ozdravela? Ali ga res ne mra več? Če je to res, potem se lahko že reši. Res je ostala še sramota, a te se lahko očisti. Spomnil se je Edithinih besedi: »Duša se ne bo pogreznila, če resnično ljubi, kakor zatrjuje.« Misel na samomor je izginila, ni mogel sicer še delati nikakih načrtov za bodočnost, ker je hotel še prej govoriti z Marino. Bal se je, da bi bil zopet razočaran. Vendar pa je sklenil, da hoče začeti novo življenje, da bo nekega dne lahko rekel osebi, ki mu je pisala: »Vreden sem, da me nosite v srcu.«

VI.

»To je drevo, ki sem vam ga hotel pokazati,« je dejal don Inocenec Steinegge. »Ali ni lepo?« Večkrat prihajam semkaj s knjigo in s svojimi mislimi. Ta samotna in pogled na okolico me očisti. Ko gledam na polje in vasi, vidim toliko ljudi, ki stoji med menoj in Bogom. Tukaj pa sem popolnoma sam z njim. Kako prijeten je ta občutek, če človeka kaj teži. Niste tega nikdar občutili? Vas nič ne vznemirja?«

Steinegge je zasadil palico v tla.

»Kako sem bil slep!« je vzkliknil. »Kako ne-pameten sem bil, da nisem ničesar uganil? Mi-slite, da je bilo njeno nagnjenje do tega človeka močno?«

»Upam vsaj, da ne. Pomirite se. Nikar me ne pripravite do tega, da bi se kesal, da sem vam vse to zaupal. Stori sem to le zato, da bi vam zabranil, da bi ponovili gospodični Sillove besede. Ne sme jih izvedeti; preveč bi jo bolelo. Sicer pa je boljše tako. Ste spoznali zdaj kak človek je ta Silla?«

»Kak človek je? Tako zelo sem ga imel rad. Še zdaj ga ne morem soditi tako, kakor ga sodite vi.«

Udaril se je po čelu, kakor da bi hotel zdrobiti mušne misli.

»Zame,« — je dejal, — zame! Poljubil bi mesto, kamor postavi svojo nogo, nato pa bi ji rekel: Pohodi me, ker ne razumem. Verjemi mi, gospod župnik, da se mi zdi, da je preveč, če imam vso njeno ljubezen in da sem želel to zvezo. Star sem že in treba je misliti na toliko drugih stvari.«

»Sediva semkaj,« je dejal duhovnik ginjen in prijel starca za roko; »premisli nekoliko kake razloge je imela vaša hčerka.«

Steinegge je obstal, kakor da bi se bal kakega nenavadnega odkritja.

»Kaj neki?« je vprašal.

»Pomirite se in sedite semkaj.«

Don Inocenec je bil v zadregi in ni vedel, kako naj začne govoriti. V zadregi si je mel roke.

»Niste nikdar opazili,« je končno začel, »da bi vaša hčerka mučila kaka tajna skrb.«

Steinegge se je zdrnil.

»Denar?« je vprašal.

»Ne, ne.«

Bolesno se je ubogemu starcu spačil obraz, ko je dejal:

»Zdravje?«

»Ne, ne. Poslušajte! Morda hoče gospodična hčerka misliti samo na vas, skrbeti samo za vas, živeti edinole za vas, dokler ne bi vi, dragi moj prijatelj...«

Medtem ko je govoril, ga je duhovnik prijel za roko.

»...spoznali skrivno bolečino, ki muči ubogo gospodično, kajti vem, da jo nekaj muči.«

»Veste!« je vzkliknil Steinegge ves blede in krčevito stiskal duhovnika za roko.

»Poslušajte me. Hočem vam govoriti kakor dober prijatelj. Vem, da ste mnogo trpeli celo od strani tistih, ki nosijo tako obleko kot jaz. Zaradi tega ste obsodili vse duhovnike in še celo Boga samega. Vem, da ste se Bogu zopet precej približali, od kar živite skupaj s hčerko. Kako tudi ne? Saj morate ob njej čutili božjo bližino. Vendar pa, ali je kaka podobnost med njeno vero in vašo? Nikaka. Ne morete trdit, da ste katoličan, niti ne kristjan. Gospodična Edita pa ve, da ne boste mogli biti skupaj z njo deležni večnega življenja v Bogu, če se ne podvržete Cerktvi. To je skrivnost, ki jo teži. Vse misli, vsa čustva vaše hčerke so osredotočena tu. Živeti hoče samo za to. Prepričan sem, da je pripravljena žrtvovati za to tudi sama sebe. Lahko ste ponosni, da vas tako ljubi. Gospodična zaupa v Boga, da bo uresničil njene sanje. Razumete? Nikakor vam neče reči: Če me imaš rad, stori to. Nikdar! Hoče, da živita vajini duši tesno druga

ob drugi, da bi vera polagoma prišla tudi v vašo dušo. Morda bi vam tega ne bil smel povedati.«

»Ohi!« je vzkliknil Steinegge, kakor da bi hotel ugovarjati.

»Zdi se mi, da bi vam ne bil smel povedati, a zdaj, ko ste mi rekli, da ne razumete, se kar nisem mogel več zadrževati in sem pozabil na vso prejšnjo previdnost. Mislim sem si, da je prav, da veste vse, da taka žrtev ne sme ostati nepoznana. Vedite, da bi ji jaz te žrtve ne bil nikdar svetoval in da visoko cenim vašo hčerko.«

Steinegge si je porinil klobuk na tilnik, sklenil roke in pogledal proti nebu. Nato si je z njimi pokril obraz in naslonil komolce na kolena.

»Razumel sem prvi večer...« je zašepetal; »a zdaj — — — mislim, da je zadovoljna.«

Duhovnik se je sklonil k njemu, da bi razumel njegove besede.

»Kako?« je ljubeznivo vprašal.

»Mislim sem, da je zadovoljna,« je ponovil starec, ne da bi odmaknil roke z obraza. »Zdaj molim z njo... grem tudi v cerkev... odpustil sem vsem... Mislim sem, da to zadošča.«

Sklenil je zopet roke in nadaljeval:

»Prvi večer in drugo jutro, ko sem jo spremljal k maši, sem čutil, kako daleč sva drug od drugega. A pozneje je bila vedno tako ljubezniva in tako nežna z menoj! Govorila mi je pogostokrat o veri, a le o svojih mislih in čustvih. Poslušal sem jo, kakor bi jo bili poslušali vi, če bi vam pripovedovala o nemškem slovstvu, o naši poeziji in glasbi. Ko sem jo začel spremljati v cerkev, je bila tega zelo vesela, vendar pa se je zdelo, da se boji, da bi bilo to odveč in da delam to le, da ustrežem njej. Samo nečesa me je prosila z vsem ognjem: da bi odpustil.«

»Slovenčeva« športna posvetovalnica

Bob sankanje. Zanimajte se za podrobnosti te vrste zimskega športa. Nekdaj so gojili bob sankanje tudi pri nas, potem pa je smučanje skoraj popolnoma izpodrinilo sankanje. Prvi, ki je izdelal sani z gibljivim krmilom ali volanom, je bil kovač Matthis v St. Moritzu, prve tekme pa so bile l. 1898 na progi St. Moritz—Cresta. Ograjenje je leseno, iz trpečnega lesa seveda, ali pa jekleno. Pri upravljanju bob sani ni govora o »vižanju«, pač pa služi za to posebni mehanizem: volan ali pa vrvice odnosno žice za krmarjenje. Sankači sedijo na svojih sedežih in imajo tudi posebna oporišča za stopala. Krmarju pomagajo zlasti z nagibanjem telesa. Moštvo šteje 2, 4 ali 5 oseb. Tekmovalne proge pripravijo že poleti, pozimi pa jih uredijo s snegom. Strmina tekmovalnih prog znaša od 9 do 15 stopinj, dolžina pa je različna. Od mednarodno znanih prog omenjam dve: v Davosu meri 3200 m, v St. Moritzu pa 1600 m. Zanimivo bo še zvedeti, da so presankali progo v St. Moritzu v času 1 min. 28 sek. Nedavno ste lahko brali v našem listu, da smo imeli tudi pri nas dvoje umetnih sankališč in sicer v Ljubljani in v Bohinju. (M. D.)

Krožne dirke po Italiji. Vprašujete, če jih bodo priredili tudi letos in če je že kaj znanega o velikih krožnih dirki. Gotovo je to, da jih bodo priredili in so že tudi razpisane. Tekmovali bodo v devetih obokih, ob nedeljah tekem poletja. Točni termini še niso znani. Proge so razdeljene takole: Milan—San Remo, Tre Valli—Varesine, Milan—Modena, pokal Bernocchi, krožna dirka po Campagni, Toscana, Piemonte, nagrada Moschini in krožna dirka po Lombardiji. (S. J.)

Domače drsališče. Mlajšemu bratu bi radi uredili na vrtu umetno drsališče. Poskušali ste že na več načinov, dobili pa ste vselej krhek led in so se kar cele plasti odlušile. Kako bi uredili drsališče, da bi bilo uporabno? Za letos bo najbrže že pozno, ker bi morali začeti s pripravi, če pred zimo, preden zemlja zmrzne. Zemljišče je treba skrbno izgladiti in zamašiti vse luknjice s cestnim blatom. Ko dobite gladko površino, jo morate po malem škropiti prav tenko, ne na debelo. V ostalem Vam priporočam, da se obrnete na Ilirijo, kjer Vas bodo točneje poučili. (R. R.)

Nogomet v inozemstvu. Radi bi zasledovali potek državnega nogometnega prvenstva tudi v Španiji, na Madžarskem in v Nemčiji. Povem Vam, da je premalo prostora za objavljanje vseh rezultatov. Za enkrat Vam ustrezem s španskim prvenstvom, ker se za isto posebno zanimam. Trenutno vodi na Španskem AC Bilbao s 23 točkami. Temu sledi FC Valencia in FC Sevilla s 20 točkami. Izidi preteklih tednov so bili naslednji: Madrid : La Valencia 4:3, Espanol Barcelona : A. Aviacion Madrid 4:2, FC Valencia : FC Barcelona 2:4, FC Sevilla : Betis Sevilla 5:0, Granada : Saragossa 1:1, Bilbao : Bastellon 4:0, Ovideo : Celto Voggio 1:0. (B. F.)

Ali še vodi Japonci v plavanju? Zadnjič Vam nisem mogel ustreči, ker še nisem imel podatkov o izidih pretekle sezone. Rezultati so iz razumljivih razlogov nekoliko bolj pišli in Vam jih navedam, da boste sami lahko ugotovili trenutno moč japonskih plavalcev. Najboljši na 100 m prosto je

bil stari Honda s časom 1 min. 14 sek. Med mlajšimi se je uveljavil Murana in postavil najboljšo znamko lanskega leta v prostem slogu na 400 m 4 min. 52 sek. Dober je tudi njegov rezultat na 800 m 4 min. 52 sek. Med ženskami je imela največji uspeha Fumiko Hatano, ki pa seveda precej zaostaja za evropskimi tovarišicami. Znano je namreč o japonskem športu, da so začele ženske s tekmovalnim v plavanju šele v zadnjem desetletju. (F. L.)

TEL. KINO UNION 22-21

Burno življenje mladega dekleta iz francosko-belgijskih obmejnih krajev

»Med tihotapci«

V gl. vlogi: Pierre Blanchard, Annie Ducaux
PREDSTAVE:
ob delavnikih ob 16 in 18.15; ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30 in ob 18.30!

TEL. KINO MATICA 22-41

Propad in kariera mladega plemenitasa. Ljubzenska drama med velikimi 19. stol.

»Roman revnega mladeniča«

Igrajo: Amedeo Nazzari in Katarina Boratto
Ta film predvajamo dnevno ob pol 7 zvečer. Dnevno ob 14.30 in 16.30 in v nedeljo ob 10.30 in 14.30 predvajamo »SNEGULJICO«

TEL. KINO SLOGA 27-30

Zopet dve uri prijetne zabave! MACARIO nastopa v filmu kot

»Vedeževalec«

Poleg njega še L. Beghi, E. Fiermonte I. dr. PREDSTAVE: ob delavnikih ob 14.30 dalje, ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30 in ob 18.30. Konec ob 20.15.



Po kratkem trpljenju nas je v 91. l. starosti za vedno zapustil naš ljubljani dobri mož, oče, ded. praded, stric in tast, gospod

Matija Žitko

posesnik na Verdu

Na zadnji poti ga bomo spremlili v soboto, 23. januarja 1943, ob 4 pop. na pokopališče sv. Antona na Verdu.

Verd, 22. januarja 1943.

Žalujoči ostali

»V kleti da ste jo našli?« je vprašal načelnik.

Belinda Mary je potrdila.

»Našla sem njo in psa. Saj ste slišali, na kak način jo je strašil Kara. Psa sem ubila s svojimi rokami.« je ponosno povedala, a se nato zdrnila. »Bil je grozna žival,« je priznala.

In gospa je ostala ves ta čas z vami in nam niste nič povedali?« je vprašal T. Ks., ki je bil še vedno neverni Tomaž. »Zato torej niste hoteli, da bi izvedel, kaj stanujete.«

Spet je prikimala.

»Vedeti morate, da je bila zelo bolna,« je povedala, »in da sem morala skrbeti zanjo. Vedela sem seveda, da je moral biti Lexman, ki je umoril Kara, a o gospe Grace Lexman nisem mogla govoriti, da ne bi njega izdala. Zato sem mislila, ko se je odločil gospod Lexman za predavanje o svoji zgodbi, da bi bilo najbolje, ako s svojim odkritjem vse prese- netim.«

Gospodje so se spogledali.

»In kaj naj napravimo zdaj z Lexmanom?« je vprašal načelnik. »In kar se tiče vas, P. Ks., kako se vse to ujema z vašimi teorijami?«

»Lepo,« je hladno odgovoril T. Ks. »Jasno je bilo, da je moral biti morilec tisti, ki je prišel v sobo kot Gathercole, in seveda ni mogel biti Gathercole, ker pač ni imel leve roke.«

»Zakaj neki jasno?« je vprašal načelnik.

»Zato,« je odgovoril T. Ks. Meredith, »ker je pravi Gathercole izgubil desno roko. To je bila edina pomota, ki jo je napravil Lexman.«

»Hm,« je načelnik umel, si pogladil brke ter vprašujoče pogledal po sobi. »Zdaj pa se moramo odločiti glede Lexmana,« je rekel.

»Kaj mislite, Calman?«

Mali oglasi

Službe

Dobe:

Za spravljanje snega

Iščem moškega ali ženske. Vprašati v upravi »Slovenca« pod št. 438.

Pridno dekle

ki je vajena tudi kuhati, sprejemem. Hrana in plača dobra. Naslov v upr. »Slovenca« pod št. 440.

Službe

Iščejo:

16 letna deklica

zdrava in močna, brez staršev, išče službo k dobri krščanski družini. — Poizvedbe v trgovini J. Strojanski, Pred škofijo št. 21.

Kupimo

Seno

kupuje Gospodarska zveza, Ljubljana, Bleiweisova cesta št. 29.

Objave

Po semenski krompir

Iz Danske pridite vsi, ki imate nakaznice. Krompirja je predbeležnega več kot ga dobimo, zato bodo zamudniki ostali brez blaga.

Poizvedbe

za živali

Izgubil

se je v četrtek, 21. t. m. dopoldne pes »picela«, bel oz. nekoliko rumenkast. Šlihl na ime »Muki« in »Cito«. Kdor ga je našel, naj ga proti nagradi vrne na Cigaletovi ulici št. 1-III, levo.

Francóz je skomizgnil z ramen.

»Kar se tiče mene, ne bi oviral notranjega ministra glede pomilostitve in bi predlagal za Lexmana celo pokojnino,« je rekel neprisluseno.

»In vi, Savorsky, kaj mislite?«

Rus se je nalahko nasmehnil.

»To je senzacionalna zgodba,« je mirno odgovoril, »in bojim se, da bi morali spraviti na dan razne zanimive škandele, ako bi nastopili proti gospodu Lexmanu. Mimogrede,« je rekel in si pogladil lepo negovane brke, »si dovoljujem opozoriti vas, da bi moja vlada ne gledala mirno, ako bi kateri koli škandal zbudil preveč pozornosti glede albanskih razmer.«

»Načelnik mu je pomignil in mu dal znamenje, da z njim soglašata.«

»Tako je tudi moje mnenje,« je povedal načelnik italijanskega urada. »Jasno je, da tudi nas zanima, kaj se godi ob obali Adrije. Kara je sicer žalostno končal, vendar bi ne mogel biti za kak proces proti gospodu Lexmanu.«

»Dobro, zdi se mi, da se nas politična stran dogodka prav za prav ne tiče,« je rekel O'Grady, »a glede človeka, ki je bil v nevarnosti, da bi bil kmalu zaduščen, ker se je nekoliko preveč mešal v blato, ki bi se ga ne smel dotikati, bi pustil vse lepo pri miru, kakor je.«

Načelnik je bil globoko zamišljen in Belinda Mary ga je zaskrbeno gledala.

»Recite mi, naj pridele,« je rekel odsekano. Gospodična je odšla po Johna Lexmana in njegovo ženo in sta vstopila, držeč se za roke, vsa vesela in srečna, ne menceč se za prihodnost, kaj jima prinese.

Načelniku se je obraz zjasnil.

»Lexman, zelo smo vam hvaležni za prezanjivo zgodbo in za še zanimivejšo teorijo,« je rekel. »Če sem prav razumel, je vse to, kar

IL 31

GENNAIO / JANUARJA

è l'ultimo giorno per rinnovare l'abbonamento alle radioaudizioni per il 1943. Coloro che avessero smarrito il libretto a mezzo del quale dovrà venire versato l'abbonamento, debbono farne immediata richiesta all'Ufficio del Registro.

je zadnji dan za obnovev radiorazglednice. Dotični, ki so izgubili knjižico za vplačevanje naročnine, jo morajo takoj zahtevati na Glavni pošti — radio-oddelek

Za vedno nas je zapustila naša mama, slara mama, tela, gospa

Marija Kušar roj. Anzele

po težki bolezni, previdena s sv. zakramenti, v 67. letu starosti. Pokopali jo bomo v soboto, dne 23. januarja 1943, ob 16 na pokopališče na Viču.

Ljubljana, 21. januarja 1943.

Globoko žalujoči: Kušar Anton, mož; Anton, sin; Marija, Angela por. Pavlič, Mari por. Rožar, Tončka por. Uderman, hčere — ter ostalo sorodstvo.

Edgar Wallace:

54

Skrivnost skrivljene sveče

Roman

»Kaj misli?« je vprašal John Lexman in vstal z nekoliko opetkajočimi se nogami.

V odgovor je tudi ona vstala, šla proti vratom z zavesami iz kretona in jih odprla. Bil je trenutek pričakovanja, ki se je zdel cela večnost. Nato je prišla skozi vrata vitka, resna in lepa gospa.

»Moj Bog,« je vzkliknil T. Ks., »Grace Lexman!«

XXIII.

Vsi so odšli in pustili v sobi Lexmana in gospo sama, ki sta ta trenutek občutila, da je Bog le blizu človeka, a da redko kdo na to misli.

»Ne, ni umrla,« je povedala s podsmehom Belinda Mary, ko so se zgrnili okoli nje.

»Kara se je še dalje zabaval in strašil. Nikdar ji ni napravil kaj hudega, kakor se je bal gospod Lexman. Gospej Lexman je pripovedoval, da je njen soprog umrl, prav tako kot je pravil Johnu Lexmanu, da je odšla gospa na drugi svet. No, pa jo je pripeljal na Angleško.«

»Koga?« je vprašal T. Ks. neverno.

»Grace Lexman,« mu je smehljaje se odgovorila gospodična. »Zdi se vam nemogoče, a če pomislite, da je imel svojo jato in da je mogel priti iz katerega koli pristanišča z avtom v svojo hišo na Cadogan Squaru in da jo je takoj spravil na varno v klet, ne da bi v hiši kdo opazil, boste priznali, da je bila edina težava, kje in kako pristati. Našla sem jo v spodnji kleti.«